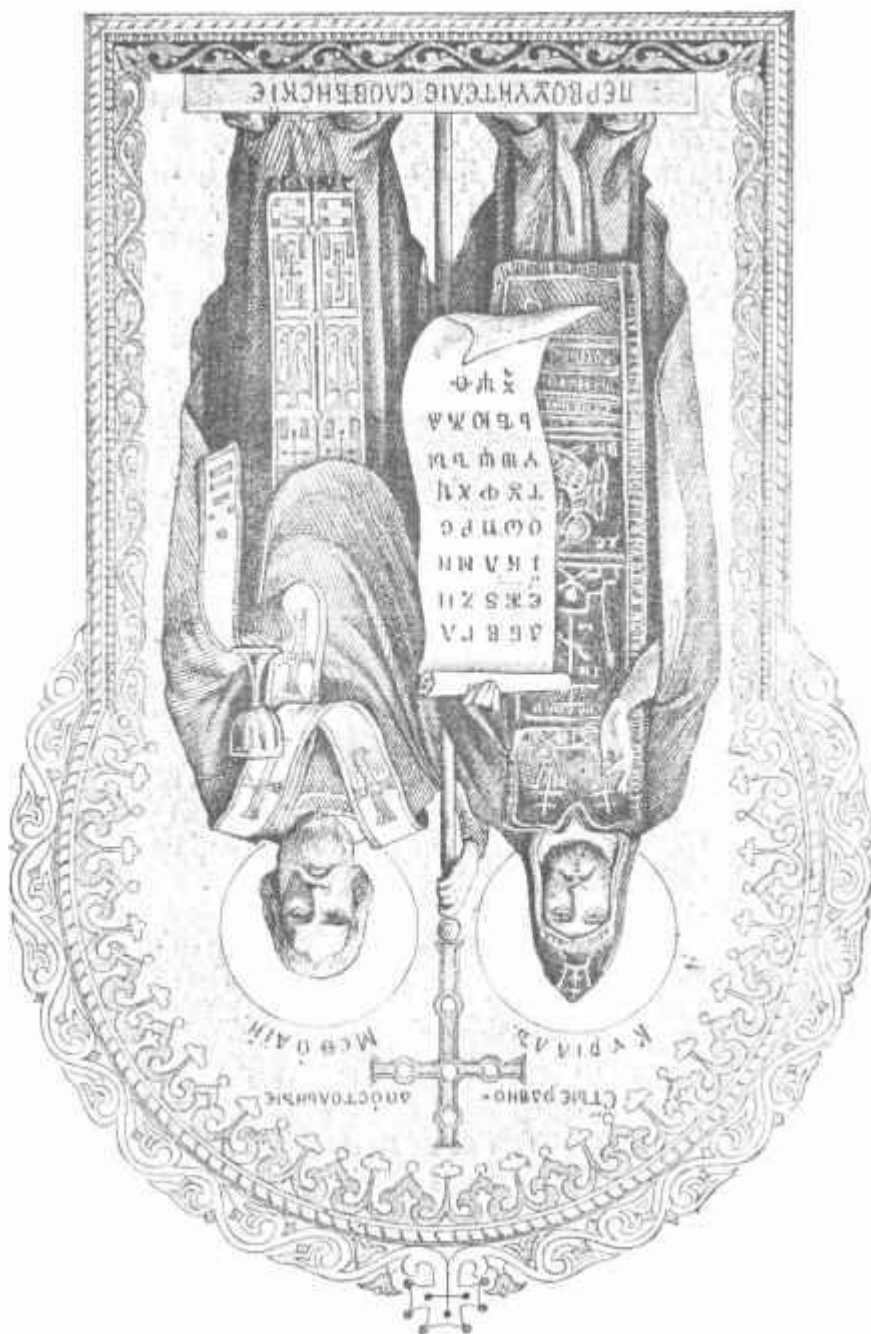

By Cyril in Metod.

Stev. 13.

V Ljubljani, dne 1. julija.

1885.

„Naprej zastava Slave!“

František Šimáček.

Yzadnji številki smo podali častitim bralcem svojim sliko nedavno umrlega in prezaslužnega pisatelja, knjigotržca, založnika in tiskarja češkega Františka Šimáčka, a danes naj jim še predočimo vsaj v najpoglavitejših potezah prekoristno delovanje njegovo na pisateljskem in narodnogospodarskem polju.

František Šimáček, pisateljsko ime mu je Vojtěch Bělák, je starosta čeških novinarjev, ki se je boril za potlačene pravice češkega naroda v šoli in uradu v najhujši dobi, ko so še Nemci vsako književno in narodnogospodarsko prikazen češko zatirali z vso močjo svoje nadvlade; in ravno zato tedaj, ker se je on najodločneje postavil v bran tem pogubnim težnjam nemškimi na novinskem polju, zasluži njegovo ime najčastnejše mesto v češkem novinstvu. František Šimáček se je porodil 2. decembra leta 1834. v Labskem Kostelci. Desetletni deček pride v Prago, kjer se je pozneje posvetil tehničnim naukom. Dve leti je bil na učilišču v Budči, obiskavajoč poleg tega tudi nekatera predavanja na vseučilišču. Že leta 1855. je jel pisati članke z večine praktičnega namena za lista „Zlaté Klasy“ in „Pražské Noviny“. V teh člankih je kazal na važnost zadrug kmetovalcev v večjih pospodarskoobrtnih podjetjih, katera so še takrat imeli v svoji oblasti samo priseljeni nemški tovarnarji. L. 1857. je osnoval novine „Posel z Prahy“, ki so izhajale v zvezkih po desetkrat na leto. Kako je Slovanom neprijazna vlada zatirala vsa plemenita sloystvena prizadevanja naša, vidi se iz tega, da Fr. Šimáčku ni dala dovoljenja izdajati politični list, in tako je on moral izdajati mesečnik, za kateri ni bilo treba posebnega dovoljenja. V teh zvezkih je posebno deloval za razvoj narodnega gospodarstva na Češkem, trudeč se ob enem za to, da bi priboril veljavo češkemu jeziku v šoli in uradu. Poglavitno ima tudi zaslugo, da je osnoval mnogo posojilnih društev na Češkem in Moravskem, da bi tako iztrgal češke kmetovalce iz tlačeče jih pesti nemške. Ta plemeniti trud je rodil obilo sadu, a „Posel z Prahy“ se je s to tendencijo prikupil vsemu narodu po Češkem in Moravskem. Ali to vsestransko in sadonosno delovanje je koj zapazila vlada, in njej se je Šimáčekov smer zdel celo nevaren! Nasledek temu je bil, da so Fr. Šimáčka večkrat preiskavali, da je bil naposled 21. decembra 1860 poklican pred sodišče zaradi ščuvanja (!), toda sodišče ga ni moglo spoznati za krivca. Potem je pristopil na Riegerjevo prizadevanje kot sotrudnik k uredništvu „Národných Listů“, ne opustivši še nadalje izdavatij svojega lista. Ali že prvi zvezek novega letnika mu je bil zasežen, a Fr. Šimáček obsojen po daljšem preiskavanju oktobra 1861 zaradi šuntanja proti oblastim na 14 dni zapora in globo 50 goldinarjev! Ko je presedel kazen, prizadeval si je znova pridobiti dovoljenje za izdavanje „Posla z Prahy“ kot političnega lista, ali ga spet ni dobil. Kot sotrudnik „Národných Listů“ je ostal zvest načelom, za katera se je potezal v svojem listu „Posel z Prahy“.

Neumorno je pisal, snoval še nadalje posojilnice, kakor tudi dekliska učilišča po mestih, dobro vedoč, da se more češko ženstvo ohraniti zvesto narodni stvari samo v čeških učilnicah, kjer se jim za mlada usaja v srca neizbrisna ljubezen domovinska. Leta 1862. je osnoval z dr. Jul. Grégrom tiskarno, ali je že drugo leto nato izstopil iz tega društva in ob enem iz uredništva „Národných Listů“, izpremenivši „Posel z Prahy“ v tednik, ki ga je občinstvo naudušeno pozdravilo. Leta 1864. je preuzel uredništvo političnega lista „Národa“, ki ga je zalagal Rieger. Toda ta list ni cvel, in on ga je opustil iz denarnih ozirrov, urejajoč ga polnih 22 mesecev. Potem se je spet povsema posvetil svojemu listu („Posel z Prahy“), ki ga je izdajal trikrat, pozneje štirikrat, nato petkrat in končno vsak dan na teden. Leta 1868. je bil tožen veleizdajstva. Po štirinajstdnevem zaporu je bil oproščen, ali pri poznejšnji končni preiskavi vendar obsojen zaradi prestopka močenja javnega miru na štiri mesece teške ječe in na 800 goldinarjev globo, odtegnene od kavcije. In kako nežno se je takrat ravnalo z uredniki, vidimo iz tega, da so ga meseca julija istega leta po noči iz postelje odveli v zapor. Tudi uredniki ostalih listov čeških so bili večkrat klicani pred sodišče in obsojeni. Jeden poprejšnjih urednikov Šimáčkovega lista, Tolman namreč, bil je obsojen na dve in pol leta zapora, a vse kavcije tega jedinega lista je zasegla vlada 7000 gold.! Sam „Posel z Prahy“ pa je moral o iznimnem stanju prenehati izhajati. Puščen iz zapora, zasnoval je neumorni Šimáček nove načrte. Meseca decembra je jel izdajati nov list „Občana“ po dvakrat na teden. Poleg njega je še urejal „Národního Hospodáře“. Po iznimnem stanju je izpremenil „Občana“ v starega „Posla z Prahy“, ki je postal končno dnevnik.

Tukaj je deloval František Šimáček kot novinar. Velesijajnih zaslug pa si je tudi pridobil kot založnik in izdajatelj. V ta namen si je namreč osnoval novo tiskarno in je izdaval n. pr. „Kottův slovník“, „Bibliotekou svetovných cestopisů“, „Odbornou pathologie a therapie“, „Hrady a zámky“, „Libuše, matice zábavy a vědění“ itd. Zraven tega pa je izdaval znanstvena dela in dela čeških pesnikov, kakor „Václava z Michalovic“ od Svatopluka Čecha in „Za víru a volnost“ od Adolfa Heyduka. To sta krasni ilustrovani izdanji. Leta 1882. je založil „Jarý věk“, list za mladino. Izdaval je tudi list „Světozor“, osnoval si posebno tiskarno in nato leta 1883., da bi se posvetil vsega temu novemu delovanju, zaustavil „Posla z Prahy“, ki je zadnji čas hodil v svet pod imenom „České Noviny“. Toda v novem delovanju in v najlepší dobi nam je pokosila nemila smrt neumornega in delavnega moža, umrl je v Pragi dne 5. jnnija t. l., kateri je iz samega čistega rodoljubja posvetil vse svoje življenje in delovanje v prospeh gmotnega in duševnega napredka milemu narodu češkemu.

A. T.

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

„Želzni glavar je tu,“ nadaljeval je Kljukec lahko-dušno, „to se ne da tajiti. In prišel je — poslušaj Plavček — prišel je vprašat mene — Kljukca z Gorenjskega, če me sme cesar na svoje kosilo povabiti. He, Plavec, kaj naj mu odgovorim?“

„Šleva kljukasta!“ zatogotil se je Plavec ter jezno odhitel iz sobe.

„Reci onemu zunaj, da naj pride tu sem!“ upil je Kljukec za njim. Ne pozabi tudi, da mi je vrč prazen in da sem žejen kakor suha goba. He, Plavček!“

Skoro potem je ustopil v sobo Jurij Ljudevit. Zavrit je bil v dolg črn plašč, s katerim si je nekoliko zakrival obraz. Ker si je bil potisnil široki klobuk globoko na oči, ni se mu bilo bati, da bi ga spoznala družba. Tudi je bila soba že prenapolnjena z dimom; in ker so bili dijaki že precej pijani, tako da so s svojim krikom in hrupom vzbujali občno pozornost, ni se nihče ozrl po novem prišleci.

Le ta je obstal pri vratih ter premeril ispod klobuka z ostrim pogledom pivsko družbo. Dijaštvo mu ni posebno bilo po godu; zagodrnjal je nekaj pri sebi o pijanih otrokih, ki naj bi raje spali, nego razsajali po gostilnah! Poluglasno je izpregovoril: „Ti hudiči, vsaj me spoznali menda ne bodo. Lahko mi zmedo vse, če me zavohajo!“

Še bolj tesno si je obvil s plaščem obraz ter se konečno usedel h Kljukčevi mizi. Ta ga je že dolgo časa opazoval s hudobnim svojim pogledom in se je jezil, da ga ne ogovori, ker je vsaj k njemu prišel. V resnici je Jurij Ljudevit tiho sedel pri mizi; ni vedel, koga naj bi ogovoril. Iskal je z očmi dijaka Vida, in ko ga je staknil v pijanem kolegiji, polastila se ga je misel, da je fante v svoji pijanosti morda na vse pozabil. Siknila mu je kletvica izmed zob. Tedaj se mu je ujel pogled s svitlim pogledom svojega soseda!

„Hej la!“ izpregovoril je Kljukec in po suhem obrazu se mu je spustil satirski smehljaj, „hej la! Kaj tako skrivaš svoj obraz? No pa ga le skrivaj, saj te dobro poznam. Ko sem bil zadnjič na Hrvaškem, poznal sem človeka s tvojim obrazom in — lonce je vezal!“

Jurij Ljudevit se je preplašil. Pomaknil se je po klopi bliže ter odgovoril tiho:

„Nikar kričati, sicer ti porinem bodalce v trebuh —“

„Oj, vi ste, gospod! Sedaj, ko ste bliže prisedli, sem vas še le spoznal, dasi mi je pravil Vid, da pridete! Ne zamerite, ne zamerite, res sem mislil, da ste loncevez! Ta prokleti dim! In besedice niste izpregovorili!“

Kljukec se je delal ponižnega, a Jurij Ljudevitu se je vender dozdevalo, da se šali z njim!

„Molči sedaj in odgovarjaj na to, kar te bom vprašal?“

„Vse, kakor želite! Ta proklicani loncevez, da me je tako premotil!“

Jurij Ljudevit je stisnil obrvi, kar je pričevalo, da mu pričinja ošabno srce kipeti.

„Menim, da se šališ z menoj!“

„Bog varuj! Ne zamerite mi, milostivi gospod! Ne zamerite gorjanskemu kmetu, ki sploh ne ve, kako se mu je vesti z gospodo!“

„Dobro! Vid mi je pravil, da boš tu nocoj!“

„In tu sem, kakor vidite!“

„Ali imaš zmožnost, da tiščiš jezik za zobmi, kadar ti je prepovedano govoriti!“

Kljukec ni takoj odgovoril.

„Tu sem, kakor vidite, in obilo sem že pil in precej je že dolga pri Plavčeku! Ha, kaj pa o tem!“

Mož je očitvidno poskušal zadevo spraviti na denarsko polje.

„Tu imaš in plačaj!“ Jurij Ljudevit je stisnil nekaj zlatov pohlepnemu rokovnjaču v pest.

Vprašali ste me, odgovoril je Kljukec sladko, ter z veliko zadovoljnostjo spravil, kar se mu je bilo v pest potisnilo, vprašali ste me, visoki gospod, če molčim, kadar mi je molčati!“

„Stvar, radi ktere sem prišel, je tako, da se bode moralo o nji molčati!“

„Nič ne dé, nič ne dé! Če je treba, molčim kakor svetnik v cerkvi. Se vé!“

„No, kaj?“

„Se vé“ — nadaljeval je Kljukec z zvitim pogledom, se ve, da se mi morajo usta malo — zapečatiti. In če je ta pečat zlat, toliko ljubši mi je! Hi! hi!“

Jurij Ljudevit je zopet posegel v žep, in znova je sosedu stisnil nekaj zlatov v lačno pest.

„Ha! vi umejete ta posel! Vi ste učen pečatov in zanesete se lahko, da bom molčal kakor kamen sredi gore!“

„Tu jih preveč posluša! Morda greva na ulico. Tudi vroče je tu notri!“ dostavi Jurij Ljudevit.

„Prav! A še nekaj je! Meni ste dali, kar mi gre — za prvo potrebo. Hvala vam, visoki gospod. A tu je še moj Videk. Priden fantiček je in očetje jezovitje tam čez ga imajo prav radi. Danes sem plačal sveto mašo očetu rektorju in roko sem mu poljubil in povprašal sem, kako je kaj z moje sestre sinom. Prav močno ga je pohvalil oče rektor. In sedaj mislim, da mi za tisto mašo povrneta in da mi za dečka tudi kaj daste! Molil bo za vas!“

Z nova je posegel Jurij Ljudevit v žep, in zopet je potisnil hlastnemu sosedu nekaj zlatov v prazno perišče.

„Bog vam bo plačal in fantek bo molil za vas! Hej Plevček! prikrevljaj sem! Povej, koliko je dolga, gospod ti hoče plačati! Saj veš, koliko sem spil in zaužil.“

(Dalje prihodnjč.)

Iz sazavskih letopisov.

Zgodovinski roman. — Češki spisal Václav Beneš Třebizský. poslovenil —l—r.

(Dalje.)

„Če moj!“ vsklikne mladi redovnik, prime z obema rokama sivo starčevo glavo in jo pritisne k obrazu. Skozi razbito okno pa se je valil v sobo dim, da bi se bil človek kmalu zadušil.

Krivoglav je prodril med prvimi v izbo in takoj so odnesli mrtvega vladiko iz nje.

Chladek je odpeljal za roko Pomněna in siromaku so tekli po dobrem obrazu potoki solz za svojim gospodarjem.

„Je li mrtev?“ povpraševali so z jednim glasom ljudje, katerih se je že drugič vse polno nabralo pri dvoru.

Čim bolj so se trudili, da bi udušili ogenj, tem silneje se je razširjal plamen. Črn steber dima se je valil iz doline proti sivemu nebu in ne daleč od tod na višini na trebiških potih je stal Voděrad ob borovem gozdu in gledal na plameči dvor. Zlorado so se mu iskriale oči in vražja radost je pačila njegov obraz.

„Vidiš, Dobrovit? Vender te je zadelo! Nikdar bi ti ne bilo šinilo v glavo, kako žrtev ti zažge še kedaj Voděrad. Videl sem pa tudi tvojo dušo, kako je letela tje v črni dol v staro drevo. Tam bodeš sedaj stanoval zato, ker si dvakrat zavrgel stare bogove. Ali popred ti še moram videti v obraz, da vem, kakšen si po smrti.“

Po teh besedah je stopil doli med ljudstvo.

Staroverci so se jeli tu in tam s kristjani prepirati in jim groziti, da naj se tako zgodi vsem, ki se ne odpovedo križu.

„Voděrad! Voděrad!“ zaslišijo se glasovi na vasi in staroverci se ustopijo v tesnejšo tolpo.

„Kazen je to, očitvidna mu kazen; z nami so bogovi. Bodite pogumni, bratje, razbijte križ, ki ga je postavil zopet na žarišči, in ga vrzite v vodo. Dovolj je vas in dokazite, kako umejete tudi z življenjem braniti vero pradedov,“ dražil je kmete žrec, izzivaje jih. Zato ste se sem sešli, da maščujete razžaljene bogove. — Kaj se obotavljate? — Bojite li se županovih sužnjev?“

Vender se nikdo ne gane, da bi ubogal glasnika.

„Ali naj tudi vas vse prekolnem, da postanete volkodlaki vi, vaši otroci in vaši unuki?“

„Pojdimo!“ zakličejo kmetje, in kovane gorjače, katere so silno vihteli nad glavami, zažvižgajo po zraku.

Žrec se jim postavi na čelo, ali komaj da so se ganili naprej, zapro jim pot napeti loki in zasvetijo se jim v oči jeklene strele na lokih.

„Naprej! Niti dotaknili se vas ne bodo,“ kliče s hripavim glasom Voděrad in se vrže med upitjem kmetov proti županovi družini.

„Nazaj!“ zagrmí župan predrznikom, ki so slepo tiščali v svojo pogubo.

Toda kmetje že več niso slišali, udarivši z gorjačami na oprode. V tem trenutku pa se je zvalilo nekoliko trupel s prebodenimi prsi v sneg.

Bliskoma so se razpršili uporniki po vasi in se poskrili po hišah.

Opat Božetěch je stal na dvoru poleg mrtvega vladike.

„Hvali ti, sin, in vi vsi hvalite Gospoda. Moli za one — in vi vsi molite za nje, — ki so ti dali v hrano žolča in te žejnega napajali z octom.“

Potem poklekne opat v sneg in cela množica ž njim.

Ali ni še odmolil, ko so s cerkvene strehe nad vasjo švignili novi plameni.

Hitro kolikor mogoče je letelo vse gasit cerkev, in ko so strgali streho, posrečilo se jim je za ne dolgo ogenj zadušiti.

Huje pa je bilo v dvoru in v mlinu. Bilo je, kakor bi kdo z nevidno roko ulival olja v ogenj. Plameni so svetili za oblačnega dne kakor velikanska baklja.

„In vender jim je obetal postopač, da se jih strele ne dotaknejo. Sam strahopetnik pa je utekel. Nikdo drugi tudi ni zažgal dvora, nego on; nikdo drugi ni prouzročil vladikove smrti, nego on; in nikdo drugi ni vrgel ogorka na cerkveno streho, nego on. Že so razposlali po njem gonjače in hrte, in res bi ne hotel biti na njegovem mestu. In spodobi se mu, da ga kaznujejo za vzgled!“ pravili so si ljudje, vračajoči se domov.

Župna četa je ostala celo noč v vasi.

Nekoliko vojakov s ščiti je stalo tudi na straži pri božjem razpelu.

Mrtvece pa so takoj opoludne znosili na pokopališče.

Grozen je bil v Kvilicah denašnji dan. Sicer je bilo več takih videti na Češkem, kar se je bil Bořivoj dal krstiti na Velegradu.

Opat Božetěch je ostal tudi v vasi. Nastanil se je v hiši pod dvorom z dvema menihoma in s Pomněnom.

„Žalostno je v tukajšnjem kraju. Gorje, da ne skrbe za dušni blagor oni, katerim je v naši domovini poverjena občina kristjanska, temveč kako bi razmnožili svoje imetje in bogate koristnice. V naši deželi ni več Cirilov ne Metodov in tudi ne Prokopov. Ti, kateri bi jih imeli nadomeščati, skrbe za unanji lesk, pri tem pa zavržejo tisočero duš. Zato gine vera križa, in ako bode tako dalje šlo, izgine ž njo tudi naš narod,“ govoril je opat k bratom redovnikom.

Ko je izgovoril, odpre psalter in vsi trije so molili v staroslovenskem jeziku večerno molitev. — —

V izbi poleg je klečal Pomněn na goli zemlji. V leseno steno je bila zasajena baklja. Dim od smolnice pa je hitel skozi pol razbito okno ven v noč. Poleg na klopi je ležal Dobrovit. Njegovo telo je bilo do obraza pokrito z belim prtom.

Od vasi je hitelo nekoliko mož brzo na Drago. Bili so to tukajšnji kmetje in šli so v gaj molit bogove, da bi jih ne kaznovali, kakor so vladiko!

„Takega konca si zeman ni zaslužil. Veruj, ko bi bil dobil Vodčera, odbil bi mu bil s to le gorjačo požigalsko roko, in še sedaj bi mu ne želel, da bi se srečala; ne bil bi porok za se,“ pravil je Radoš sodrugom.

„Kdo ve, kdo bode podedoval po Dobrovitu. Dobrovit je bil naši vasi oče; če je tudi postavil na žarišči božje razpelo in nad vasjo cerkev,“ pristavi Chladek.

Okoli pokopališča so vsi hitro obmolknili, ker so poleg zvonika ležala mrtva trupla njih drugov, pokrita s koci. Tudi so hiteli hitreje.

Zopet je prišlo toliko ljudi k Dobrovitovemu pogrebu in zopet se je sešlo zemanstvo s toliko dvorov.

Božetěh je vodil pogrebni sprevod in je obrede opravljal po slovanški liturgiji.

Jutri je mislil Pomněn z opatom zapustiti Kvilice za zmiraj. Dan se je že nagibal in v dolino se je plazil počasi temni mrak.

Strašno je bilo na kviliškem pokopališču. Po grobovih so ležali črni, na pol ogoreli tramovi in osmojeni cerkveni zidovi so moleli kvišku.

Nad vasjo pa in celo dolino so visele megle, podobne velikanskim netopirjem z razpetimi krili.

Nekoliko korakov od cerkvenih vrat je klečal Pomněn na novem grobu, poleg katerega sta se belila še dva groba. V enem je počivala redovnikova mati in v drugem njegova sestra.

Nedaleč za prednjim zidom je stala že lep čas mlada deva in nje oko se ni ganilo z bledih menihovih lic, po katerih so tekle solze za solzo.

Mladi menih se hitro prikloni, naredi v prst tri križe, poljubi grob in oba postranska ter ustane.

A komaj se je zravnal k odhodu, bila je streloma deklica pri njem in se mu je vrgla v naročje.

Bila je Běluška. Imela je na sebi isto temno obleko in isti zavoj, kakor pred včeranjem, le da las na

glavi ni imela spletenih v kite in da se ji ni bliskal v njih zlati obroček; prosto so se ji vili danes po vratu in po nedrih.

„Ti si tu — Běluška?“ zašepeče redovnik in stopi korak nazaj.

„Tedaj vender hočeš s Kvilic za zmiraj oditi?“ zašepeče deva in pritisne žareča lica na črno samostansko obleko. „Pomněn, ti ne smeš od tod; drugače umrjem brez tebe. Ne veš, in nikdo ne ve, kaj sem trpela! — Ti molčiš, Pomněn? — Ali nimaš več rad svoje mile Běluške?“

„Imam še vedno!“

„Kakor nevesto, Pomněn?“

„Kakor sestro, ki je tu pod zemljo, Běluška!“

„Le kakor sestro?“

„Drugače ne morem!“

„In za to naj bi bila šla za teboj tu sem?“

„Ne morem — ne smem, Běluška!“

„Da ne moreš, da ne smeš, Pomněn, vreči proč te obleke? — Jaz jo raztrgam na kosce in razmečem na vse vetrove! Vse moreš, Pomněn! — Nikdo ti ne sme v ničemer braniti!“

„Běluška, vidiš li to le zamrzujočo prst? — Pod njo leži moj blagi čas; položili so ga v očetovo krsto. Glej, Běluška, da pozabiš Pomněna, in brež njega bodeš še srečnejša!“

„In če ga ne pozabim?“

„Pozabiš ga!“

Mladi menih se tiho nasmeje.

„Pozabim!“ pravi deva, skloni se po konci, upre svoje oči ostro v njegovo lice in po njenem obličji se razprostre v tem trenutku neizrečena dražest.

Ali menih, gledaje v črno prst, niti glave ni vzdignil po konci.

„Mora tako biti, Běluška!“

„Ker ti tako hočeš.“

„Běluška, moram hoteti. Ko ti bom ispred oči, bodem ti tudi iz misli.“

Smrt sv. Metoda.

Na to se Pomnén obrne in s povešeno glavo koraka proti pokopališnim vratom.

Z druge strani pokopališča se priplazi v tem trenutku velikanski mož, zagaljen v črno suknjo in z globoko na oči potegneno kučmo na glavi.

Běluška je gledala za menihom in se še ganila ni od grobov. Zdela se je kakor brez čutov in njene oči kakor bi hotele okameneti; le pod obleko, ki se je tako tesno prilegala k vitkemu životu, kipela so nemirno mlada, polna prsa, kakor se vali potok pod mlinom, kader veter vznemiri njega tiho vodo v vršeči tok.

„Vsi ste licemerci, ki nosite kute in se ponašate z devištvom. — Devištvo! Hi, hi, hi! — Devištvo, Voděrad, in ti latinci! Jaz sem v devištvu, a tudi dober sluga starih bogov. In vi? Le čakaj ti, golobradec! razkril bodem tvoja pota. Ko te spode iz samostana in postaneš klatež, potem si moreš vzeti Bělko.“

Běluška, dočuvši na pol te žrečeve besede, zgane se in hitro zbeži s pokopališča.

Voděrad stopi potem v duplino, kjer je bil pod starim borom visok kup na novo nakopane prsti, podoben

grebenu, ali skoro na pol razgreben. Psi so ga razkopali, čutivši menda v njem človečino.

Voděrad se usede na kup gline in začne nekaj nerazumljivega mrmljati. Bila je to neka kletev, ker plave oči so se mu zasvetile divje in obraz mu je razjedala jeza.

„Osvetil sem vas in bodem vas še osvetil. Dvor in cerkev sta bila vam in njemu nenavadna daritev. Ali za vas zažgem še eno, da bi videli po okolici šibo božjo in se bali bogov, da razbijejo razpelo in čuvarje križa pomečejo v potok povodnim možem.“

In skoro na to so začeli znova v žlebu za Kvilicami švigati plameni, kakor da bi se bil tam pekel odprl in bi iz njegovega drobja prišli najhujšobnejši vragi na zemljo po žrtve. Tako je žvižgalo in praskalo in med hrušečim praskotanjem je ječal neki vriščeči glas tako, da je to nenavadno vriščanje segalo do kosti.

„V žlebu gori grmovje,“ razlegalo se je po tihi dolini. „Sami bogovi so zažgali žrtev svojim mučenikom. Močni bodo do konca sveta. Ven, vi kmetje, iz zatišja in pogledjte, kako visoko švigajo plameni, kako poletavajo duše ubitih do megle in še više za megle k Perunu!“ budil je Voděrad ljudi iz spanja. (Dalje prihodnjič.)

„Slovanstvo ve svých zpěvech.“

Presodila Lucila Podgornikova.

Slovanstvo ve svých zpěvech.“ (Slovanstvo v svojih spevih.) Zbornik narodnih in udomačenih (znamenitih) pesmi vseh narodov slovanskih. Urejuje, harmonizuje in izdaje Ludovik Kuba v Kutni Gori (Kuttenberg). Zalaga izdajatelj. Tisek F. & V. Hloblik v Pardubicalh.

To je zopet češko, velikega naroda vredno podjetje, katero je pričel začetkom l. 1884. objavljati učitelj L. Kuba z namenom, da bi po svoje pospeševal uzajemnost slovansko. „Spoznavajmo se!“ tega gesla se drži tudi izdajatelj „Slovanstva ve svých zpěvech“ in je trdno prepričan, da je zrcalo uzajemnega spoznavanja sosebno pesem, pesem slovanska. Ali zbirke, ki bi obsegala pesmi vseh slovanskih narodov v primerni in pristopni izdaji, Slovani dosle še niso imeli. Tej potrebi želi Kuba ustreči, in si je v ta namen napravil naslednji načrt. Vse delo je razdelil v deset knjig, in pride na pesmi češke, moravske, slovaške, poljske, velikoruske, maloruske, slovenske, hrvaške in srbske po jedna knjiga; jedino lužiškosrbske in bolgarske pesmi bodo združene v jedni sami knjigi. Poleg narodnih pesmi pridejo vmes samo take udomačene pesmi, katere se odlikujejo po svoji znamenitosti.

Oblika je velika osmerka, in papir je lep in močan. Delo izhaja v zvezkih po dve poli (32 str.) velikih, in vsaka knjiga bo obsegala po 3—6 zvezkov, tako da bode šlo v vseh deset knjig najmanj 35 zvezkov.

Cena je nenavadno niska: v knjigarnah po 40 kr., pri izdajatelji pa po 32 kr. zvezek. Ceni, katera se more

meriti s podjetji velikih narodov, čudijo se novine od kraja in je mogoča jedino zarad tega, ker je izdajatelj sam založnik, ki ne išče dobička. (Na 5 zvezkov se plačuje 5 kr. poštnine.)

Dosle je izšlo že 11 zvezkov, v katerih so prišle na vrsto slovaške, češke, moravske, poljske in lužiškosrbske pesmi. Vsakih šest tednov izide po jeden zvezek; letošnje jesen pridejo na vrsto tudi slovenske pesmi.

Dodati je, da se vse delo samo tiska in ni nič litografovanega.

Povsod, kjer so zvedeli za to zbirko, izrekli so se o njej z veliko pohvalo, in sicer ne samo v slovanskih novinah. Pohvalo na vse strani pa tudi res zaslučuje. Na prvem mestu se je čuditi marljivosti izdajateljevi. Kajti odbirati mu je bilo iz tisočero pesmi, predno je imel skupaj samo snov svojemu delu. Veselje in ljubezen do določene naloge govori iz vsake pesmice te zbirke. Izdajatelj se ni zbal truda, da je pesmi prelagal mnogotero, kakor se jim je najbolje prilegalo, in jih je priredil tako za troje ali čvetero glasov ali pa tudi za jeden glas s spremljevanjem na klavir. Poleg tega je še vsaka pesem posebe preložena za sam klavir ali harmonij, tako da je možno uživati te pesmi tudi tam, kjer ni pevcev za čveterospjev itd. Učitelj na kmetih, kakor dijak, daleč od domovine, moreta po taki priredbi pesmi zvrševati s pomočjo svojega instrumenta.

Gledé na tekst je pisatelj vse storil, da bi pospeševal uzajemnost med Slovani. Češke, moravske in slovaške pesmi imajo namreč izvorni tekst; pesmi vseh

drugih narodov pa imajo najprej češki prevod, potem pa izvornik vseh kitic. Za vsak jezik je ob enem še posebe pridejan na početku dotične knjige kratek navod v namen znanja in branja dotičnega jezika. Konečno so dodane poedinim pesmim opomnje raznotere vsebine in bodo pridejana konec izdaje še posebna zgodovinska pojasnila, kakor tudi bibliografija slovanskih pesmi.

Na jednaki stopinji, kakor marljivost in ljubezen do podjetja, je pa tudi ukus in glasbeno mojsterstvo izdajateljevo. Iz te zbirke lepote še posebe poudarjati poedinosti, pomeni pač zbirati bisere. Obdelavanja ali prelaganja so mnogovrstna ter se raznim značajem pesmi z večine izvrstno podajejo. Dà, mnogo prelog je tako srečno zadetih, zlasti v figurah, da se jim vidi, kakor da bi bile prvotno nastale, in si človek nikakor ne želi, da bi bile te pesmi drugačne. Tako na pr. slovaški pesmi: „Prala som“, katera je premična postala prav za prav še le s prelaganjem, potem: „Nad Tatrou sa blýska“; preloga za solo na klavir poljske pesmi „Vem si mé, Janku!“ — lužiškosrbska: „Cestou šli dva mladenci“; češke pesmi: „Pujdem spolem do Betléma“; „Pod našima okny“; „Je-li pak to pravda“, in druge.

Kdor dopoljuje pesmi tako, ni samo izurjen, ampak razodeva tudi pojetiško nadarjenost. Mojstersko izurjenost, katera se da bolj priučiti, pa kaže izdajatelj v vodbah (Führungen) glasov pri trospevih in četverspevih, pri katerih porablja z ukusom lepe zveze glasov, imitacije in druge umetnostne pomočke.

Ne mogli bi mu pa pripoznati v menjavanji harmonij in v modulacijah jednako srečne roke, kakor v iznajdbi figur za spremljevanje. Pesmim so večkrat v podlago akordi, ki se pogostoma menjajo; s tem pa se samo na sebi preobkladajo preproste melodije. Očividen primer temu je lepa poljska pesem: „Jeszcze Polska nie zginęła“ v prelaganji napeva, kateremu utis in moč se do cela izgubi ter razprši v preobilosti harmonij. Takih vzgledov, če tudi ne toliko rezkih, je več: nasprotno pa je moravska pesem: „Aj, ty ftačku“, jako redek primer, v katerem se dajo figure spremljevanja teško igrati ter melodijo bolj tlačijo, nego vzdigujejo.

Bodi mi pa dovoljeno, tudi ne glede na prelaganja, izpregovoriti o nekaterih pesmih posebe. V zbirki je namreč mnogo takih pesmi, katere so vsakemu glasbeniku pravo srčno veselje in katere se prikupijo človeku, če tudi ni ravno Slovan. Tudi s samo glasbenega stališča so mnogotere nad vse originalne, interesantne in naravnost uzorno lepe. K najpomenljivejšim pripada brez opreke slovaška: „Umrem, umrem.“ Tekst izraža najbritejšo ironijo na smrt ter čez mero označuje narod, ki nima ničesar izgubiti niti v smrti. In glasbena melodija čudovito ponavlja zmes smrtne žalosti in smrtnega zasmeha.

Veleoriginalne in zgrabljive, da človeka kar pretresajo, so pa slovaške pesmi v obče, tako na pr. „Nad Tatrou sa blýska“, in posebno: „Ide tažký furman k nám“, v kateri je moč, da bi izražala tudi veliko pomenljivejši tekst.

Nasprotno razodevajo češke pesmi te zbirke v toku melodij sladko milino, kakor nobene druge. Čudovito lepa je češka: „Chodila matička“. Kako drži ona poslušalca vstrajno pri volji, katero je obudil tekst v njem! In kako divno izgovarja glasba s svojimi pamočki, kar izražajo besede z vprašalno obliko: omahovanje, dvomljenje, obupavanje. Pesmi se ohrani skoz in skoz popolnoma jednotni značaj, da noben del melodije ne končuje s sklepnim akordom, ampak vedno na dominantni, katera sklepni akord še le zahteva, kakor terja vprašanje odgovor. In pri tem je melodija zložena simetrično ter se glasi nad vse preprosto in preginljivo. Tu je druga jednotnost in karakteristika, kakor pa sem jo, ni davno tega, brala v slovenski kritiki, kjer je menil kritik očividno, da se mora skladatelj usesti ter na vsako tekstovo besedo skovati poseben glas ali akord, ne da bi gledal, nastane li iz tega melodija ali glasbena karikatura.

Mična med češkimi je: „Pod našima okny“, v kateri teče melodija tako voljno, kakor vodica, katero slika. Ravno tako pesem: „Pujdem spolem do Betléma“, in druge.

Med poljskimi je ginljiva pesem: „Siałem proso na zagonie“, katera narašča od globoke melanholije v začetku do vsrika ranjenega srca proti koncu.*) Podoben vzdih se razločno kaže tudi v dveh moravskih pesmih: „Tatičku muj starý“ in „A před vraty kameň zlatý“.

Vse te pesmi — s kako malo pomočki označujejo stanje duše! Zares izplačalo bi se jih razčleniti, da bi se učili iz njih, kako je treba skladati! Preprostost, simetrija ste podstava, naj se potem giblje melodija v katerih koli izrazih.

Med lužiškimi pesmimi je morda sama na sebi najlepša: „Cestou šli dva mladenci“; po obdelavanji mična je: „Jeník oře pod strání“. Lepe so še posebno: „Toč mne do kolečka!“ in „Sedum let Hanička naříká“ in druge.

Poljska pesem: „Ještě Polska nezhyňula“ je za Čehe pa tudi za Slovence jednako zanimiva, da tukaj spoznavajo v prvotni obliki melodijo; kajti potem, ko je dobila tekst: „Hei Slovane“, udomačila se je z malimi izpremenami tako, da je ne prepevajo kaj radi samo Čehi in Slovenci, ampak tudi drugi Slovani. In sicer z vso pravico! Za glasbenika je pa zanimivo opazovati one izpremembe melodije v njih učinkih; meni se namreč vidi, da je pesem zarad tega veliko pridobila v preprostosti, velikolepji in mogočnosti. To primerjanje bodi posebno priporočeno vsem glasbenikom!

Konečno je zares treba deti zvezke na stran; kajti kolikor bolj jih pregledujemo, toliko več zasledimo lepega, in razgovarjanju bi ne bilo konca! Vender bi jaz še rada posebe opozorila izdajatelja na zunanjo neprilichnost, ki bi utegnila jako motiti igralce a-vista in pa diletante. Prosim ga, naj si natanko ogleda prvi zvezek poljskih pesmi. Na strani 9. zasledi takoj, da kažejo šestnajstine

*) Za pazljivega glasbenika je zanimivo videti, da se nahaja tudi med češkimi pesmimi isti tekst, pa z drugo melodijo, v št. 38.: „Sil jsem proso na souvrati.“ Kdor primerja ta šaljivi, skakljajoči in malo izražajoči napev s tekstom, ne more si pač razlagati, kako je prišel narod do tega, da poje na isti tekst tako melodijo. Op. pis.

sekiric desne roke na papirji drugo vidno obliko, kakor je ona, ki jo slišimo za iste glasove pri igranju. Ker stoji namreč najvišja sekirica *a* na isti višini z *g*, bere oko in prime roka le prerada tri jednako visoke note ter občuti oko pomočno črto *a*-jevo kot motečo nejasnost tiska, dokler ne pazimo natančneje. Isto nasprotje med očesom in ušesom čutimo kaj močno na strani 8. istega zvezka, kjer ima desnica melodijo v nepretrganih oktavih. Te oktave, katere bi morale naravno stati jednako daleč, izgube to obliko, hitro ko segnejo čez pet črt in ko pridejo note na pomočne črte. To se godi na pr. že v prvem taktu v tretjem akordu (ne glede na tiskarski pogrešek prvih dveh akordov, da je palcu predpisan *e* namesto *c*); kjer koli se ponavlja oni tretji akord: $\begin{matrix} b \\ g \\ b \end{matrix}$ obseza daljavo decime, ne pa oktave, ker stoji pomočna črta za *b* na višini druge namesto prve pomočne črte. Ravno tako na pr. v predzadnjem taktu iste pesmi, kjer prijemlje palec zaporedoma: *f, e, d, c*, in bi morala iti naravno ta vrsta navzdol, dočim stoji sekirica petega prsta, ki gre vspešno s palcem, v drugem akordu više, nego poprejšnja.

Pač se prepogostoma nahajajo nenatančnosti v rokopiših in starših tiskih; ali ta izdaja se sme drugače meriti z vsako novo, in bodisi torej, da je uzrok omenjeni nenatančnosti v notnih tipih ali pa v nepozornosti stavčevi — vse jedno; vsekakor je nujno priporočati, da se v tako odlični in lepi izdaji odpravi ta napaka toliko bolj, ker se ponavlja le preobilokrat.

In sedaj, ko sem to dejanski uzorno izdajo pred očila bralcem, kolikor je to na kratkem možno, — komu naj jo priporočam? Dijakom? Dà! Oni zastopajo bodočo inteligencijo narodovo; oni si prizadevajo, da bi kazali narodu uzore; njim torej je skrbeti, da se taki zakladi narodu ne izgube! In kjer je gmotna moč pojedincev prešibka, tam naj se združijo za skupno porabo. Res so že pokazali ravno dijaki srednjih in velikih šol po drugih slovanskih deželah, da razumejo pomen in vrednost Kubovega podjetja. Ali naj priporočam to zbirko učiteljem? Dà! Oni imajo nalogo, da med narodom razširjajo, kar ima najboljšega — njegovo znanje in omiko — v glasbi boljšega pa narodu ne morejo gotovo nikjer podati, kot tukaj.

Pevcem, društvom bi te pesmi pač odpihale in zatrele toliko plev, katere se oprijemljejo društev, ker so pšenična zrna redka in ne povsod pristopna. Tukaj je prilika, umetnost zvrševanja obrniti na to, kar je nje vredno.

In glasbeniki vseh vrst imajo na rabo zaklad, ki jim bodi kot stalni uzor študijam, kot spodbuda za nadalnje snovanje v njih umetnosti, kakor sta to storila Chopin in Dvořák.

Obračam pa se jaz s svojo priporočbo tudi do drugega občinstva; ako jo sprejme to, potem se pesmi nikdar ne izgube in dobe še le tako svojo pravo moč za vsakteri položaj življenja. To občinstvo je ženstvo. Obračam se do deklet v obče, sosebnost pa do gospodičin, katerim se za glasbeno vzgojevanje usiljuje tolikokrat modno blago — naj vendar poskušajo, je li njih ukus pri korenini še dovolj nepokažen, da občutijo lepoto teh melodij. In gorje, da bi ne bil več nepokvarjen! Vsa njih „glasbena omika“ bi bila potem izgubljena. Ako so pa zmožne peti ali igrati take pesmi iz celega srca, izobrazijo si ž njimi čustvo nevedoma tako, da jim bode instinktivno zoperno vse, kar je trivijalnega, spodnjega in praznega, in da bodo take neukusnosti tudi takoj same spoznavale. V tem pa je prave glasbe moralna vrednost, katera se daje doseči brez študij, in bi jo moralo ženstvo toliko bolje ceniti.

In matere, katerim se prikupijo pesmi, naj jih otrokom pojo in igrajo, naj otroke privadijo, da jih bodo zvrševali sami ter se ž njimi radovali, kakor sem to večkrat in kaj lepo videla z nemškimi pesmimi v nemških družinah. Naj skrbe tako, da se pesmi neizbrisno utisnejo v srca družinskih udov, kakor razumejo to Poljakinje, katerih šestletni do osemletni otroci že znajo in cenijo najlepše domače pesmi, kar mi je tudi bilo možno opazovati.

Toliko za sedaj o tem novem glasbenem delu. Dovedati bi se utegnilo, kakor da naj bi bila počakala s svojim razgovorom do jeseni, ko se razpošljejo tudi slovenske pesmi. Ali nekaj, česar bi ne bilo prezirati, napotilo me je, da pozneje v „Slovanu“ izpregovorim o slovenskih pesmih posebe. Okolnost je pa ta. Slovenci kot mnogotero razcepljen in majhen narod morajo prenašati od več strani uplive tujih narodov na svoje duševne proizvode, torej tudi na glasbo. Ni še dolgo tega, kar so začeli nabirati pravilno svoje pesmi, in najbrže jim je že mnogotera izginila, ker jo je pozabil narod. Najprej jim je iztrebiti to, kar je tujega, ki se je udomačilo, in kar zaradi tega manj občutijo kot tuje ter je tudi težko zapoznajo. Za tako spoznanje Slovincem pa ne zadošča lastna glasbena literatura, ravno ker ta ni več čista. Zato je Slovincem pred vsem potrebno, da se seznanijo s slovansko glasbo vseh vrst in vseh slovanskih narodov, da tako zaslede na svoji glasbi, kar je na nji slovanskega. In v ta namen je Slovincem najtopleje priporočati Kubovo zbirko, v kateri najdejo že odbrano, kar je najboljšega in najlepšega v slovanskih narodnih pesmih. Slovenci utegnejo tedaj poleg Čehov doseči največjo korist iz te zbirke, ako jo znajo prav porabiti.

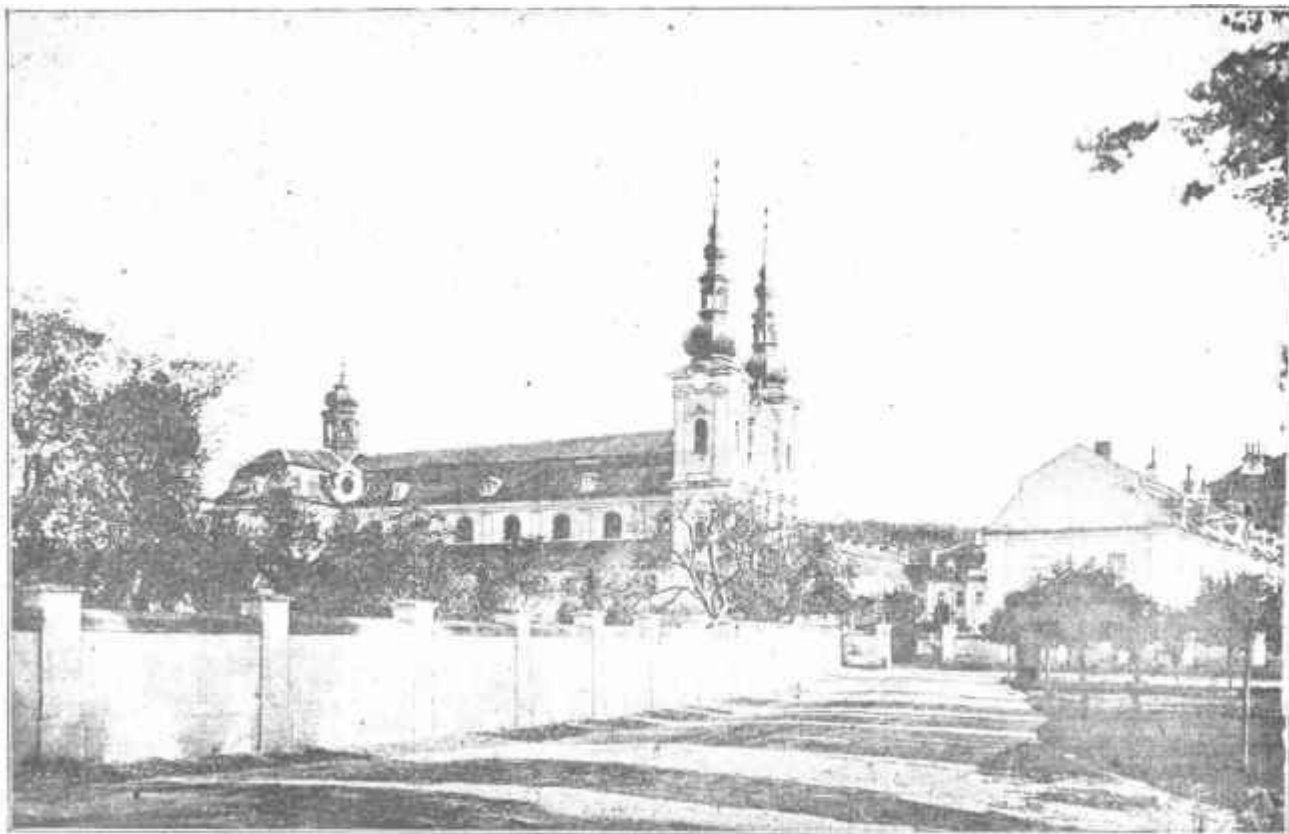

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.

Na Hrvaškem sem služil za gimnazijskega učitelja od 1853 do 1867, prvi dve leti v Varaždinu, ostalih dvanajst na primorski Reki. Modroslovec, ki je končal študije, dobil je takrat službo kaj lahko tudi v zapadni polovici cesarstva. Skoro isti teden sem vsprjel povabilo od ravnatelja tržaškega gimnazija, Vidica in od nadzornika hrvaških srednjih šol, dr. Jarca. Sree me je vleklo k bratom Hrvatom, v katerih je vladal ta čas še do malega v vseh uradih in učilnicah narodni jezik. Bahov zistem je bil začel že tudi preko Sotle pošiljati

hrvaške zgodovine, povedal bom ob kratkem samo tiste politične in slovstvene pripetljaje in prikazke, katerih sem se kolikor toliko udeležil, katere sem videl na svoje oči, slišal na svoja ušesa. V Varaždinu nisem imel nobenega znanca, ali sem se za čudo hitro udomačil. Nameril sem se malone povsod na dobre ljudi. Novi stan mi se je priljubil že zaradi ravnatelja Štefana Muzlerja. Ta mož je bil rojen Slavonec in duhovnik in tako zlata hrvaška duša, da si boljšega glavarja ne bi bil mogel želeti. Z veseljem, spoštovanjem in ljubeznijo se ga bom

Velegrad.

svoje prednje straže, ali ves svoj pogublji namen je odkril še le 1855. l. Hrvaški rodoljubi so živeli o mojem dohodu v nekakem somraku, v nejasnih dvojbah in sumnjah. Toliko so vedeli, da se nade, katere so gojili 1848. leta, ne bodo izpolnile. S politično svobodo se trebalo posloviti. Starodavna, narodna ustava je ležala v grobu; po vsem cesarstvu je vladal absolutizem. Hrvatom ni ugajal, ali to so mu itak z večine še trdno verjeli, da se ne bode dotaknil glavnega njihovega zaklada, narodnosti in jezika. Ne vsi, ali mnogi so pričakovali, da se bode o poštemem pravosodstvu in zdušni upravi dvignila v siromašni zemlji materijalna blagobit, kmetijstvo, obrtnost in trgovina in na ti podlogi da se bode mogla razvijati uspešno tudi duševna izobraženost in narodna književnost. Zgodovina nam spričuje, kako strašno jih je prevarila ta pravična in skromna nada. V „Slovanu“ ne mislim opisavati na tanko vseh prigodeb te črne dobe

spominjal do smrti. Z učitelji je postopal ne le kolegijalno, ampak povsema po bratovski. Pomagal je iz srca rad vsakemu s poukom, svetom in priporoko. Marsikateri je dobil po njegovi prošnji in pohvali od vlade denarno podporo, odliko ali boljšo službo. Nikdar ni nobenega počrnil in ovadil višji oblasti. Mnogi drugi ravnatelji so iz zavisti črtili priljubljene profesorje in porabili vsako priliko, da jih omrazijo vladi in občinstvu. Muzler pa je varoval poštemo ugled vsakemu učitelju, proti zlobnim jezikom je branil čast najzadnjega suplenta z isto iskrenostjo in zgovornostjo, kakor sam svojo. Bil je jako društven in gostoljuben, ob enem pa velik prijatelj knjigam, prosveti in napredku. Z jednatimi svojimi zdravicami in ogovori je oduševil in razveselil vsako družbo; kedar je prišla zgoda, pa se je znal tudi duhovito pomenkovati malone o vsaki stroki človeške vednosti in umetnosti. Prekrasno je govoril in pisal svoj materinski

jezik in poznal korenito vse količkaj znamenite spise hrvaške in srbske literature in narodno poezijo. Ljubil je goreče svojo hrvaško domovino. Res pa je, da politikoval ni rad, kajti je dobro vedel, kako bistro prežé nanj osebni in narodni sovražniki, da bi ga zasačili v kaki nepremišljeni besedi. Ker ga niso mogli prijeti s te strani, razupili in toževali so ga vladi, da se je posvetil ves bogočastju Bakha in Venere, da pohujšuje učitelje in mladino. To se razumeje samo po sebi, da je bilo v teh ovadah borno malo resnice, tem več pa tiste peklenko hudobne lažljivosti, ki je označevala denuncijante za Bahove vladavine. Muzler je sedel rad in dostikrat v prijateljskem društvu pri kupici „rujnega“ vinca, ali nikdar ni prekorščil meje pristojnosti in javne nravnosti. V občé se mora priznati, da je spadal brez dvojbe med najpoštenjše ravnatelje avstrijske države, v pravi krščanski blagodušnosti pa je prekosil najbrže vse. Prvo leto je bilo z Muzlerjem sedem učiteljev duhovnikov, med njimi trije franjevci. Te patre je vlada srpo gledala; zmatrala jih je dasi brez razloga za bedake in zaklete nasprotnike nove šolske zistemé. Kar jaz vem, izpolnjevali so vsi trije vestno in marljivo svoje dolžnosti. Pater Pavel je bil odličén znalec latinskega jezika in zadnji latinski pesnik na Hrvaškem. Več njegovih, jako gladkih pesmi je bilo natisnenih. Pavel je znal na pamet cele strani iz Ovida in Vergila. Najrajši je zlagal distihe. Delal jih je brez truda in urno, kakor da bi se igral. Pravili so, da je napisal za stavo v jedni uri petdeset popolnoma pravih distihov o varaždinskem — blatu! Latinski je laže govoril in bolje nego hrvaški, po latinski je tudi mislil. Bil se je navadil, da se je pomenkoval glasno sam s sabo. Ti razgovori so bili, kakor sem se sam uveril, vedno latinski. Po narodnosti smo bili med učitelji trije Slovenci in jeden Čeh. Jaz sem občeval zunaj šole največ z dvema tovaršema, ki sta bila mojih let in političnih nazorov, s štajarskim Slovincem Zorkom in Čehom Rihterjem. Vsi trije smo bili suplenti. Naš učiteljski zbor je imel sploh, kar sem bil v Varaždinu, samo dva potrjena uda! Zorko je bil pošten mladič in resničen rodoljub slovanski. Dopršil je bil pravniške nauke in naredil tudi skušnjo. Na konci leta si je dobil službo pri sodišči v Velikem Varadinu na Ogrskem in nas zapustil. Rihter je bil nadarjen pustolov. Med varaždinske učitelje ga je vrglo naključje. Z deželno ustanovo, katero mu je izprosil Muzler, šel je na Dunaj, da bi se izučil za pravega profesorja, ali zarad nedostatka resne volje in stanovitnosti ni napravil, kolikor mi je znano, nikoli nobene skušnje. Razven Zorka je bil moj tovariš še jeden štajarski Slovenec, duhovnik Cenc, jako vesel in pameten mož, ki se je povrnil kmali zopet v svojo mariborsko vladikovino. Namesto teh dveh rojakov sta prišla v Varaždin drugo leto mila moja prijatelja

Matija Valjavec in Boštijan Žepič. To leto nam je prineslo dovolj še raznih drugih izprememb. Patri so se morali umakniti; odpustili so jih brez pohvale in priznanja! Nadomestili so jih trije Čehi. Hrvaških učiteljev je ostalo komaj polovica. Kakor povsod, dobivali so tudi varaždinski dijaki neprenehoma nove profesorje, kar ni moglo pospeševati napredka. Z mladino sem bil še dosti zadovoljen. Dečaki so v šoli mirovali in me pazljivo poslušali, znali pa z večine itak niso mnogo, ker so se učili premalo doma. Priganjali jih niso dosti ne roditelji ne gospodarji. Nekateri očetje so mi sami povedali, kako silno se boje, da bi se otrokom zmešalo, ko bi se zmerom učili. Še večji strah so imele seveda mehke mamice. Varaždinski gimnazij je pohajalo tudi veliko štajarskih Slovencev; bila jih je, če se ne motim, cela tretjina vseh dijakov. Napredovali so nekoliko bolje od hrvaških součencev, menda zato, ker so jih navadili že doma večji pridnosti in redovitosti. Moj najboljši varaždinski dijak je bil dični naš narodni borilec in poslanec, g. Kukovec, ki bi bil zadovoljil tudi najstrožje učitelje. Slavni hrvaški učenjak prof. Jagić je dovršil gimnazij, predno sem prišel jaz nanj. On je rojen Varaždinec. Muzler ga ni mogel prehlvaliti. Primerjal ga je dobro ubranemu klavirju, ki daje povsod skladen in pravi glas, kjerkoli ga človek potiplje. Bil je ne le izredno darovit, ampak tudi že za mladih let priden in neutrudén kakor čebela. Mnogi someščani so mu prerokovali zarač tega kratko življenje. Dobrosrčni pater Pavel je večkrat vzdihnil: Bogca mi je žal. Ugasnil bode kakor lepo goreča lampica pred oltarjem, ko ji pogori olje. Te tožne slutnje se hvala Bogu niso izpolnile. Dragocena „lampica“ gori svetlo in blagodatno še dan danes pred uzvišenim oltarjem slovanske znanosti. — Gimnazijske dijake je občinstvo takrat kaj malo spoštovalo. Kriva je bila temu največ šola. Mnogi učitelji so postopali z mladino preosorno. Nekateri so jo celo preteпали. Patri so tikali poleg stare navade vsakega, tudi osmošolce! Nekdanji korobači se itak niso več rabili. V naši knjižnici so ležali trije sila debeli. Muzler je dejal: Naj ostanejo v spomin, kako se je godilo dečakom pred l. 1848. V mestu je bilo dosti usmiljenih ljudi, ki so podpirali revne dijake. Ali nekateri „dobrotniki“ niso zaslužili nikake hvale. Nekemu slovenskemu šestošolcu je dajal upokojen častnik hrano. Jednoč ga zagledam na dvorišči, ko je cepil drva. Vprašam ga, če dela to radovoljno ali ga kdo sili. Odgovori mi z žalostnim glasom: Pri gospodu imam živež, pa moram zanj ob jednom hlapčevati in deklovati: cepiti drva, nositi vodo in kar je treba, pometati, postiljati, snažiti čevlje itd. In ta kroti samosilnik je zahteval, da bi ga imenoval ravnatelj v šolskem poročilu med veledušnimi podporniki in prijatelji gimnazijske mladine!

(Dalje prihodnjič.)

Pogled na stari Velegrad.

K denašnjim slikam.

Slovenci nimamo narodnih svetnikov. Ni čuda! Valhunovo domačo dinastijo je prekmalu pogoltnilo nemško robstvo. Ni nam utegnila poroditi kakega Vladimirja, kakega Save, Večeslava ali Kazimirja. Ubogega slovenskega tlačana borno ime pa ni moglo prodreti v koledar, da bi se zdaj leto za letom o določenih dnevih spominjali trnjevega venca njegovega in biča in prezgodnjega groba — darov, ki so mu dohajali od nemške grajske gospode. Samo dva svetnika nam je poslalo nebo. To sta vseslovanska svetca, varha naše narodnosti, čuvarja naše bodočnosti — sv. blagovestnika Ciril in Metod. Njijn god 5. julija bodi zlasti letos svet dan vsakemu zavednemu Slovencu! Na slavo tisočnici podaje danes „Slovan“ podobo obeh prvoučiteljev naših, prizor o smrti sv. Metoda in sliko denašnjega Velegrada.

Ko so zasedali zapadni Slovani sedanja svoja selišča, našli so tudi mnogo starih rimskih trdnjav v ruševinah. Taka „gradišča“ so popravljali, da so jim bila branišča, kadar je privihral na nje sovražnik. Izza njih zidov so sikale kaljene pušice na uničevalce stare vere in svobode. Toda sovražna moč je bila prejaka. Padala so slovenska gradišča za vrstjo. Pala je „trdnjava, zidana na skalo sivo, ki ajdovski se gradec imenuje,“ udajali so se Nemcem gradovi ob Dravi in Savi, onemogel je Sisek, zadnje pribežališče hrvaškoslovenskega vojvode Ljudevita, hlapčevala je stolica Privinova in Koceljeva, slovenski Blatni grad. Ime Sloven je jelo že pomenjati sužnjega. Tako ga je ponižal Nemeč. S križem in mečem je namerjal zatreti slovanski rod; pomesti ga je mislil s površja zemlje, kakor je bil potrebil divje Obre in njih glasoviti „rink“. Tedaj pa si ti ustal, staroslavni Velegrad! in s teboj se je dvignila vsa Velika Moravska: na ponosnem tvojem čelu pa je bral Nemeč, da Slovan še noče izginiti iz števila svobodnih narodov, da se bode branil do zadnje kaplje krvi.

Krepko je utrdil knez Rastislav stolni svoj Velegrad ali Devin, kakor ga pogostoma imenujejo letopisi. Mogočno zidovje mu je opasal okrog ledij. Po širnih njegovih ulicah pa je prepeval pevec, star, čestit mož, že malodane pozabljeno pesem o kralji Samu, ki je zrušil obrski jarem, potolkel Nemce ter malone zdrobil vso njih frankovsko državo. Starčeva pesem je prečudno razumela Slovane, in velikemu Rastislavu so se jele zbuhati divne misli v junaški glavi, morda so se porajali v nji nameni, podobni Samovim. Veliko je trpela za njegove vlade Velika Moravska. Plenili, požigali in pustošili so jo Nemci. Toda kaj, če je trpelo telo, glava je bila zdrava — Velegrad je stal! Divje so se zaganjale vanj nemške vojske l. 864., 866., 868., 869. Po njegovih prikopih je tekla „kri, da bi gnala mlinske kamne tri“. „Ineffabilis munitio!“ kričali so Nemci, odhajaje sramotno ispod nepremagljivih njegovih zidov. L. 884. je stal Velegrad na višku slave in moči. Tedaj je gospodoval v njem Svetopolk in Velika Moravska je segala od Visle pa globoko doli v Panonijo, katere obilen kos je priplenil isto leto od Nemcev.

Stolico Rastislava in Svetopolka opleta bojni lovorjev venec. Velegrad je prva slovanska trdnjava devetega stoletja. Še večjo imenitnost pa mu zagotavlja kultura, ki je pognala iz potokov krvi. Velegrad je stolno mesto sv. blagovestnikov Cirila in Metoda, torišče slovanske omike, zibelka slovanske jedinstvi.

Učenjak Ciril je dobro poznal jezikovni proces, ki se je zvršil na Grškem. Razna narečja so nastopala v knjigi ter se poganjala za prvenstvo, dokler ni naposled zmagalo atiško. Naš apostol je hotel pospešiti jezikovno jedinstvo v Slovanih. Bilo mu je to toliko laže, ker še do takrat niso imeli knjig. Na svetovni trg carjigraški so prihajali slovanski kupci od vseh vetrov. Lehko je bilo tedaj sv. Cirilu že v Carjem Gradu spoznavati razna slovanska narečja in jih primerjati med seboj. Ni mu ugajala trda severna govorica, glaseča se krog slavne Junnete, ne premehki glasovi južnih Slovanov, stapljajoči se s šumenjem egejskega morja. Najprikladnejši jezik se mu je zdel govor, ki ga je čul iz ust panonskih trgovcev, prihajajočih od Blatnega jezera. Blagoglasen je bil, krepak in obilen v besedi in obliki. Zato se ga je oklenil sv. modrijan ter mu s svojim peresom odprl pot v slovansko knjigo.

Večina životopiscev postavlja začetek književnega delovanja sv. bratov v Carji Grad: vsi pa radi priznavajo, da se je na vshodu spočeto dete porodilo na Velegradu. Tu sta sv. apostola do dobrega izprevidela nevarni položaj zapadnega Slovanstva. Na severu je že komaj čakal Nemeč, da plane iz svojih brlogov na Polabljane, na jugu pa je bil Gorotan že načet od ponemčevanja. Zadnji čas, da se okrepeča to mehko telo! In sv. blagovestnika sta dihnila vanje mogočno idejo književne jedinstvi. Knjiga naj dovrši to, kar je pričel Rastislavov meč. Na Velegradu se je ustanovila prva slovanska šola. Tu sta slovenila sv. Ciril in Metod sv. knjige. Poslednji se je še malo mesecev pred smrtjo pečal s slovstvenim delom. Tu so književno delovali: Gorazd, Klemen, Angelar, Naum, Sava, Lovrinec. Z Velegrada se je jel razprostrirati književni jezik po slovanskih pokrajinah. Ninski škof Teodozij je prejel od sv. Metoda slovanske knjige ter jih širil med Hrvati. Tako je postal Velegrad duševna trdnjava slovanska.

Književna slovenščina mora prešiniti narodu meso in kri. Vsak dan jo mora čuti v svojih svetiščih. V tem jeziku naj se pogovarja z Bogom. Tako sta si mislila sv. Ciril in Metod. Združila sta književnost z vero v domači slovanski liturgiji. S to vezjo sta hotela utrditi jezikovno in versko jedinstvo med Slovani. V ti veličastni stvaritvi je izražen ves pomen sv. bratov. Slovanska liturgija ju povišuje nad vse misijonarje, kar se jih je koli kdaj trudilo med našim narodom. Vzemi slovansko liturgijo, in sv. Ciril in Metod se zgrudita v isto vrsto z Adalvinom, Ribbaldom in dr.

Sv. Ciril in Metod sta nositelja slovanske omike. Ona sta prinesla Velegradu največjo slavo. Krog njega so se jeli zbirati slovanski rodovi. Nanj so se ozi-

rali Moravci in Čehi, Slovaki in Slovenci, Hrvati in Srbi. Celo Poljaki so se mu približevali. Slovanski sever je bil tedaj še krepak. Še so cvela stara slovanska trgovišča ob severnem morji. Še so stali krasni hrami, spomeniki slovanske umetelnosti na Polabji. Še je sladila svobodo tamkajšnjim rodovom samorasla slovanska omika, o kateri danes ne vemo drugega, nego to, da je bila. Tudi tje gori na sever je imela zasijati luč z Velegrada. Takega krščanstva, kakeršno je oznanjal sv. Metod, ne bili bi se branili polabski Slovani. Ono bi jim bilo oplemenitilo staro omiko in rešilo narodnost. Žal, da sv. Metod ni prišel dalje, nego do Lužice in Mišne. Pravljica pripoveduje namreč, da je oznanjal sv. vero okoli Zgorelca in da je v Kraljevem gaju pri Javorniku posvetil pogansko svetišče v krščansko cerkev.

Kulturni kvas, usajen na Velegradu, prekrasil bi bil sčasoma vsa slovanska plemena ter jih prestvaril v jedin mogočen narod.

Smrt Metodova. — Usodnejšega dne ne poznaje slovanska zgodovina od 6. aprila 885. Tedaj je s solnčnim zahodom zašlo solnce Slovanstvu. In so peli na njegovem grobu po latinski, po grški in po slovenski. Takrat pač nisi slutil, ponosni Velegrad! da tudi tebi pojo mrtvaško pesem. Redil si v sebi nevarnega črva. Ime mu je bilo Vihing. On je zglodal tvojo staro svobodo, katere niso mogle strmoglaviti vse nemške vojske. On je vrgel slovenščino ispred tvojih oltarjev. On je ukoval tvoje slovanske duhovnike v težko železje ter jih ob letu pognal po svetu. Milo so se ozirali nazaj in solza jim je kalila oko. Morda so prav njih solze priklicale maščevanje na mesto, ki ni spoznalo časa svojega obiskanja. Ideja slovanskega jedinstva je izginila z Velegrada. Še jeden žarek nade mu je obliil ocvело lice, ko se je leta 894. sklonil Svetopolk na smrtni postelji ter v preroškem duhu govoril sinovom in vsemu Slovanstvu oporoko. Zaman! Svetopolkoviči so si izvolili slabejši delež — nezlogo. Odsle je padala Velika Moravska. Nemec in Mažar sta se skušala, kdo ji zada več zla. Onemogla,

ponižana in poteptana se je zrušila leta 905. in ž njo se je zgrudil tudi nekdanji Velegrad. —

Sedanji Velegrad je mala vas blizu Ogrskega Gra-dišča. Poleg opuščene samostana nas zanima kapelica „Cirilica“ in krasna cerkev Bogorodice v nebo vzete. To svetišče stoji neki prav tam, kjer so zagreblji sv. Metoda pred tisoč leti. Tu je najtožnejša gomila slovanska. V Metodovem grobu leži pokopana slovanska jedinstvo. Danes nima Slovanstvo nobene vodilne ideje, ki bi kakor električna iskra prešinjala in unemala vse njegove ude. Sleherno pleme se osamelo bojuje za borni svoj obstoj. Razcepljenost in mržnja prevladujete posamične pojave uzajemnosti. Naš duševni kralj Matijaš, naš Metod, še vedno spi na Velegradu; nad njegovo gomilo se spreletavajo in grohočejo gavrani . . . Z juga je šla gori pohlevna želja, naj se da letošnjim velegraškim romarjem v podpis prošnja do sv. očeta, naj nam povrne o tisočnici biser Metodov — presladko slovansko liturgijo. Na Velegradu so bili gluhi . . .

Mi pojdemo na Velegrad! Mi poromamo tje tako, kakor romajo Židje k razvalinam svetišča sijonskega. Na njegovih ruševinah se spominjajo davno zašle slave in nekdanje veličastne službe božje, ki je tolikrat polnila te prostore, — in plakajo. Prav, da je prepovedala avstrijska vlada vsakeršne politične govore na Velegradu, saj bi se ž njimi oskrunjala svetost zgodovinskega kraja. Molčal bo jezik, govorile pa bodo solze naidušenja za sveto slovansko stvar. Počastili bomo celega sv. Metoda, dasi nas bodo obkroževali obredi, kakeršne je papež Ivan VIII. samo izjemno dovolil Vihingu, da jih opravlja Svetopolku na razuzdanem dvoru. Naj vedo oni Slovani, katerim je stari Velegrad nehote dal slovansko liturgijo, da mi, gredoč na božjo pot na sedanji Velegrad, ne odobrujemo Vihingstva, katero je uzrok vsemu slovanskemu narodnemu zlu na zapadu.

Samo slovanska liturgija more združiti Slovanstvo!

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Na Velegrad! Na Velegrad! S tem klicem unema poseben odbor v Ljubljani Slovence za češčenje svetih blagovestnikov slovanskih. Ker se mnogi, pravi odbor v oklici, ne morejo udeležiti tisočletnice na Velegradu, tamor bode popeljal dne 10. avgusta zabavni vlak slovenske potnike, zato je ta odbor skrbel, da bi se tudi tukajšnjim Slovencem dala prilika, kako najdostojnejše oslavit tisočnico sv. Metoda. V novi cerkvi Jezusovega presvetega srca v Ljubljani je že dozidana kapela, pa še prazna, ki se ima posvetiti sv. Cirilu in Metodu. Se ta mesec se bode v nji napravil oltar s podobama slovanskih blagovestnikov sv. Cirila in Metoda in tudi na stenah se bode postavili podobi sv. Hermagora in Fortunata, tako da se bode v omenjeni cerkvi dne 5. malega srpana

že lahko praznoval god sv. Cirila in Metoda z vso slovesnostjo, takisto dne 12. malega srpana god sv. Hermagora in Fortunata. — V tem oklici prosi odbor milih darov, kateri naj se za kapelo sv. Cirila in Metoda pošiljajo naravnost v knezoškofijsko pisarno.

„Krajcarska podružnica Narodnega doma.“ V Ljubljani je več gospodov osnovalo „Krajcarsko podružnico Narodnega doma“, kateri je namen, da vsak ud plača na mesec jeden krajcar ali na leto dva najst krajcarjev. Ta podružnica ima v vsaki fari svoje poverjenike, kateri pošiljajo nabrane krajcarske doneske blagajniku „Narodnega doma“ v Ljubljani, g. dr. J. Staretu, kateri jih zapisuje v svojo knjigo in objavlja po slovenskih časopisih. Odbor „Krajcarske podružnice“ prosi one

rodoljube, kateri bi hoteli preuzeti poverjenišтво, naj mu naznanijo svoja imena. Rojaki! Ko bi vsak Slovenec daroval na mesec le jeden krajcar, pomnožilo bi se imetje „Narodnega doma“ v enem letu malodane za dve sto tisoč goldinarjev. Ker se ve, da bode „Narodni Dom“ le na korist naši „Matici Slovenski“, upamo, da bodo narodno podjetje naše podpirali rojaki vedno z jednako požrtvovalnostjo.

„Maticе Slovenske“ 69. odborova seja dne 10. junija. O ti seji naj poročamo vsaj o važnejših sklepih, ki zanimajo vsakega Slovenca, skrbečega za napredek našega prvega literarnega zavoda, kateremu vsi želimo najsijajnejšega uspeha in kateremu bode društvo „Narodni dom“ podarilo svojo zgrado, da bodo pisatelji in občinstvo imeli še več koristi od nje. — Na zadnji odborovi seji se je sklenilo, da se bode letošnjih društvenih knjig tiskalo po 1600 primerkov. — Glede na sklepe zadnjega velikega zbora je ukrenil odbor, da se ima o odborovih sejah poročati v „Letopisu“ in v „Novicah“; takisto se je odbor potegnil za načelo, da le oni nasveti, katere naznanijo odboru društveniki o pravem času ali katere predlaga odbor sam občnemu zboru, postanejo veljavni; vseh drugih nasvetov pa, predloženih v občnem zboru, ne uvažuje odbor in jih zmatra potemtakem samo za želje ali resolucije. Zarad pisave je priporočil odbor uredništvu, naj preudari nasvete, izražene na zadnjem velikem zboru. Antona Trstenjaka predlog o nakupovanju lastništva izvrstnih slovenskih pisateljev in pesnikov tolmačil si je odbor, izjavivši, da ve take prilike že sam ceniti in da jih ne bode preziral, ako se pokažejo ugodne razmere. Kar se konečno tiče interpelacije o spisu Podgornikovem in o njegovem „Odprtem pismu“, ukrenil je odbor, da uradno ne odgovarja, marveč prepušča popravo družnikom samim, a odgovarjaje na „Odprto pismo“, zatrjuje odbor, da ni on niti sam niti po predsedniku izrekel, da je spis „O človeškem razumu“ plagijat. Ne oziraje se na gmotno stran pravde, kajti ta ne odločuje naše zadeve, ker nam ni bilo nikoli do tega, da dosežemo pisatelju gmotno zadostilo, za katero je bil prikrajšan; ampak glede na to, ker je po odboru odmerjena nagrada postala merilo vrednosti spisa, moremo pač biti zadovoljni, da je zdaj odbor sam popravil prejšnjo kritiko, izjavivši, da Podgornikov spis ni plagijat. Samo to smo želeli, da se odbor jasno izreče; zdaj je to storil, in na tem mu hvala. Zdaj pa je tudi jasno, da nagrada ni bila po pravilih odmerjena: toda nas se ta zadeva ne tiče

več, ko se je vsa zadeva tako ugodno rešila, da je načelno vprašanje o vrednosti spisa dobilo polno moralno zadostilo.

Društvo v podporo slovenskih pisateljev je imelo dne 25. junija svoj občni zbor, katerega se je udeležilo 21 udov. Predsednik g. dr. J. Vošnjak, pozdravivši zbrane ude, naznani jim, da je banka „Slavija“ darovala društvu 300 goldinarjev. Zato je povabil zbor, naj v zahvalo zakliče „Slaviji“ trikrat „Slava!“.

Društvo šteje 3 ustanovnike (M. Vošnjaka, dr. J. Vošnjaka in dr. Ivan Tavčarja), pravih udov ljubljanskih 22, unanjih 7, podpornikov v Ljubljani 45, unanjih 15, torej skupaj 92 udov. Dohodkov je bilo 421 gl. 55 kr., stroškov pa 5 gl. 27 kr., torej še ima društvo 416 gl. 28 kr. svojega imenja.

Pri volitvi je bil izvoljen za predsednika dr. J. Vošnjak, a v odbor: Iv. Hribar, prof. Levce, Vaso Petričič, prof. Raič, prof. Senekovič in Ivan Tomšič.

Po dokončani volitvi je imenoval občni zbor na predlog g. Levca g. Davorina Trstenjaka, ki je prvi osnoval to društvo, uvažuje velike zasluge njegove na književnem polju, za častnega uda.

Slovenskonemški slovar bode o konci tega šolskega leta uredil profesor M. Pleteršnik do črke L. Odsle bode g. profesor imel pomočnika.

„Slovinci“ je naslov daljšemu, korenito pisane mu članku, ki ga je priobčil o naših razmerah gospod Jan V. Lego v češkem pedagoškem časniku „Škola a život“.

Dve nemški knjigi, opisujoči nam Kranjsko in Štajarsko, prišli ste nedavno na svetlo. Jedni je naslov: „Illustrierter Führer durch Steiermark und Krain, mit besonderer Berücksichtigung von Obersteiermark und Oberkrain“. Založil A. Hartleben. Dunaj, 1885. Str. 285. Cena 2 gl. Ta knjiga ima 50 podob in dva zemljevida. V njej nahaja turist najpotrebnejše podatke o znamenitostih, naravnih krasotah, cestah, kakor tudi o dobrih gostilnah. — Drugo knjigo je spisal P. pl. Radics z naslovom: „Führer durch Krain und die Landeshauptstadt Laibach.“ Mit 10 Ansichten von Laibach und anderen hervorragenden Gegenden in Oberkrain und einem Plane von Laibach. Založil J. Giontini v Ljubljani. Cena 70 kr., po pošti 75 kr.

Ostali slovanski svet.

Predzgodovinske grobove na Hrvaškem je že pred leti našel Herman Bužan, kateri je javil ravnatelju zagrebskega muzeja, Ljubiću, da je v Trešerovci in Ozlji blizu kapele sv. Florijana in v vasi Policah dokaj sledov predzgodovinskih grobov. Po naključju je letos meseca maja prišel v Zagreb dr. Ante Jordan, odvetnik in lastnik Trešerovca, in Juraj Kamenar ga je vprašal, ali mu more kaj povedati o predzgodovinskih grobovih. Uspeh temu dvogovoru je bil velik in za samo stvar odločilen, kajti Jordan je zatrnil J. Kamenarju, da je sam našel na svojem posestvu tri lonce, a v loncih pepela in drugih dragocenosti. To je J. Kamenar koj javil prof. Ljubiću in ga seznanil z Jordanom. Kratko: Ljubić je dne 22. maja t. l. odpotoval v Karlovac in odonot v dotična mesta. Ker pa še prof. Ljubić ni priobčil uspehov svojih preiskavanj, ne moremo o stvari poročati natančneje, ampak samo nekaj kratko omeniti. Lonci so veliki od 20 do 60 litrov. V teh loncih je pepela, kosti in drugih predmetov. V nekaterih loncih je

tudi druge zemljene posode, kakor skledе, lonci in šalice. To je prvokrat, da je najdeno na Hrvaškem predzgodovinsko groblje te vrste. Te lonce izkapa Ljubić zdaj v Trešerovci na posestvu dr. A. Jordana in v Ozlji na posestvu kneza Turn-Taxisa. Preiskati pa se še ima groblje v Policah blizu Ozlja. — Arheologe in prijatelje starin bode gotovo zanimalo, ako jim podamo nekoliko črtic o tem, kako se je zvedelo za to groblje. L. 1845. do 1848. je že nadgozdar Jalić izkopal v Ozlji čez 200 loncev in jih podaril dvema duhovnikoma, katera sta še pozneje večkrat prišla izkapat. On nevedoč, kaj pomenijo ti stari lonci, ni se niti zanimal za te stvari do danes.

V Sarajevu se je osnoval odbor za osnovanje muzeja. Bosenska vlada je že pravila tega društva potrdila.

Gladstone je podaril srbski narodni knjižnici v Belem Gradu 263 elegantno vezanih knjig. Ta zbirka je globok in obilen izvor za proučevanje angleškega državnega življenja in diplomatskih odnošajev z

raznimi državami. To je gotovo drago darilo slavnega angleškega državnika, s katerim je spet lepo zasvedočil in potrdil svoje staro načelo o balkanskih narodih: „Balkan balkanskim narodom“.

„Društvo za umjetnost“, osnovano v Belem Gradu, deluje že drugo leto v prestolnici srbske kraljevine. Iz poziva, ki ga je odbor tega društva razposlal letos na vse srbske strani, zvedamo namene, zakaj se je osnovalo. „Društvu za umetnost“ je namen gojiti umetnost v najširšem pomenu besede, torej slikarstvo, rezarstvo, glasbo, petje, arhitekturo, poezijo, deklamovanje itd. Odbor namreč sam priznaje, da se je umetnost že globoko ukoreninila v Srbih in da je zato nujna potreba, katero so že zdavna čutili vsi umetniki in prijatelji umetnosti, da se ustanovi društvo za umetnost, katero bi bilo središče, okoli katerega bi se zbirale vse one duševne moči, katere morejo pospeševati in pouzdigovati srbsko umetnost. Potemtakem bode društvo, katero ima v svojem prvem početku še malo gmotne podlage, najprej kolikor moči podpiralo vse srbske umetnike, da bodo mogli dovrševati svoje zasnovane umotvore, ter jih tako unemalo za daljše delovanje. Za sedaj bode tedaj društvo dajalo moralne pomoči, potle pa bode nagrajal in odkupljalo dela srbskih umetnikov. Tako bode na pr. društvo izdajalo o svojih troških skladbe, katere še niso bile nikjer priobčene, prirejalo besede, na katerih se bodo deklamovale najlepše srbske pesmi, podpiralo slikarje in sploh pospeševalo umetnost v najširšem pomenu besede. Znana so tudi na pr. ukusna dela na razbojji; dela srbskih vezilj še niso znana, kakor zaslužijo: in ravno ta stran bi mogla biti dragi izvor ne samo za duševno, ampak tudi za gmotno okrepčavanje, vzbujajoč v nas ponos za narodno umetnost. A da bi te namene tudi s pismom pospeševalo, sklenilo je društvo lani izdajati organ za umetnost in književnost. Da li že izhaja, ni znano poročevalcu.

Vidi se torej iz tega kratkega poročila, da ima društvo plemenite namene, katere lahko pospešuje vsak Srb, kajti delovanje društva ni omejeno samo na kraljevino Srbijo, ampak njega ud postane lahko vsak Srb v drugih pokrajinah. Redni član more biti vsak častitelj in častiljka umetnosti, redni delujoči član pa samo tisti, kateri se peča s katero koli stroko umetnosti. Letna društvenina 12 dinarjev. Pisma in društvenina naj se pošilja predsedniku „Društva za umetnost“ v Belem Gradu. Predsednik društvu je sedaj Sl. Vlastislav Kačanski. Med udi uprave vidimo profesorje „Velike škole“ (Jos. Boškovića, Svetom. Nikolajevića, M. Vujića, Drag. Mluti-novića), slikarja St. Todorovića in Gj. Krstića in našega rojaka, skladatelja Davorina Jenka.

Pogled na srbskohrvaško književnost. —

„Pravo“, list za pravne nauke in pravosodje. V Požarevci.

„Carinik.“ List. V Belem Gradu.

Profesor Josip Riboli (v Zadru) namerja izdati knjigo o Kačić in njegovih pesmih in vabi na naročbo.

„Odisaji roditeljskoga srca.“ Te dni je prišel v beli Zagreb Jovan Sundečić, da priobči knjigo, v katero bodo uvrščene novejšje pesmi njegove z gorenjim naslovom.

„Srce i ljubav“, to bode ime zbirki pesmi njegovega pokojnega sina Pera J. Sundečića; izdal jih bode oče v Zagrebu. Jovan Sundečić je neumorni propovednik zloge med Srbi in Hrvati, naj bi torej našel v Zagrebu, po čemer mu hrepeni plemenita duša.

„Matica Hrvatska“ razpošilja za to leto svojim udom naslednje knjige: a) „Poviest rimska do careva.“ Dio prvi. (Svjetske poviesti knjiga III.). Sa kartom stare Italije. Spisao P. Tomić. 8°. Str. XXIV+376. b) „Iz bilinskoga svieta.“ Knjiga prva. (Poučne

knj. IX.). Sa 29 slika i jednom geografskom kartom. Spisao Kišpatić. 8°. Str. VIII. + 296. c) „Slike iz pomorskoga života.“ Knjiga prva. Sa 12 napose otisnutih slika, slikom broda sa jedriljem i geografskom kartom sredozemnoga mora. Spisao Carić. 8°. Strani VIII. + 272. č) „Sabrane pripoviesti.“ A. Šenoa. Svezak treći. 8°. Str. 380. d) „Šokica“. Pučki igrokaz. (Zab. knjig. LXXV—LXXIV). Spisao Okrugić. 8°. Str. 128. e) „Perom i olovkom“. Crtnice. (Zabavna. knj. LXXVII—LXXIX). Spisao Sergij. 8°. Str. 168. f) „Kapitanova kći.“ Pripoviest. (Zab. knj. LXXX—LXXXII). Spisao J. E. Tomić. 8°. Str. 172.

„Domaćica“, organ ženskog društva i njegovih podružina. Mesečnik. Lastnik mu je žensko društvo v Belem Gradu. Odgovorni urednik Milorad P. Šapčanin. Letna cena 6 goldinarjev. „Domaćica“ prinaša gradivo, namenjeno v prvi vrsti v omiko domaćicam.

„Statističke crtnice o Hrvatskoj i Slavoniji“, sastavio M. Zoričić, upravitelj kralj. hrv. slav. statističnoga urada. 8°. Str. 268. O budimpeštanski razstavi je izdala deželna vlada hrvaška knjigo z naslovom: „Hrvatska i Slavonija na obćoj zemaljskoj izložbi u Budimpešti“. Prvi del te knjige ima zgoraj zaznamovani naslov. V ti knjigi se predočuje bralcu skupno državno življenje kraljevine Hrvaške in Slavonije. Drugi del omenjene knjige obseza katalog hrvaškega oddelka budimpeštanske razstave.

„Kosovo.“ Do zdaj še nismo znali, da ima tudi tožno Kosovo svoj srbski list! V Prištini, v prestolnici kosovskega vilajeta, sredi Kosovega polja, izšla je letos prva številka (o novem letu) lista, kateri se zove: „Kosovo“, in ki se tiska v srbskem in turškem jeziku. Ta list sicer že izhaja osem let, ali do zdaj je bil tiskan samo v turškem jeziku. Še le od letošnjega leta je na pol srbski, na pol turški. List je uraden, kajti turška vlada si je po vseh večjih mestih zasnovala uradna glasila. V jednem uvodnem članku tega lista se pravi, da kosovski Srbi skrbe jako za napredek svojih otrok in so prosili vezirja, da se v tiskarni kosovskega vilajeta tiskajo tudi srbske šolske knjige. Turška vlada je to prošnjo nvažila, ker se — kakor piše „Kosovo“ — mora Turška nasloniti na slovanski narod. Zarad tega je izdana naredba, da se šolske knjige tiskajo v srbskem jeziku, a list „Kosovo“ da se na pol izdaja tudi v srbskem jeziku.

„Pjesme“ Milke Pogačićeve. U Zagrebu. C. Albrecht. 1885. Znana sotrudnica „Vienčeva“ je ravnokar izdala svoje večje in manjše pesmi, od katerih je že mnogo bilo priobčenih v hrvaških leposlovnih listih, ali največ njih ni še zagledalo belega dne v nobenem listu. „Vienac“ o ti zbirki svoje sotrudnice izreka to le kritiko: Pesmi gospiice Milke Pogačićeve so nežne, samo oblika, kakor tudi jezik, ni še tako dovršena, kakor bi bilo treba. Milka Pogačićeva je kajkavica, in ta okolnost je prouzročila tudi tej pesnikinji mnogo težave, kar se vidi iz dkecije, kajti kot kajkavica nima prilike slišati čiste štokavščine iz ust pravih štokavcev.

„Mjenbeni zakon.“ Pravniško društvo v Zagrebu izdaje samo o svojem trošku razne zakone. Ravnokar je izdalo že drugi zvezek „Mjenbenoga zakona“ od prof. dr. Frana Vrbanića. Kritika to delo jako hvali.

„Geteov Faust.“ Goethejevega „Fausta“ prvi del je prevel profesor Milan Savić (v Novem Sadu), a izdal tiskar A. Pajević v Novem Sadu. Cena 1 gld.

Znano je, da imajo Srbi in Hrvati premnogo leposlovnih listov. V Novem Sadu izhaja „Javor“ in „Strazilovo“, v Zadru „Hrvatska“ in „Vuk“ (poslednji ravnokar prenehal); da ne omenjamo „Vienca“, „Crnogorke“ (Cetinje) in drugih listov, opozoriti nam je bralce, da je v Belem Gradu začela izhajati „Balkanska vila“ pod uredništvom dobro znanega pisatelja

Dragutina I. Ilijća, a ravnokar vabi urednik „Glasa Istine“ (cerkvenega lista) Gjorgje Rajković na naročbo novega leposlovnega lista „Bršljan“, ki ga bode izdaljal v Novem Sadu po dvakrat na mesec. Vsak nepristranski rodoljub bode rad priznal, da je ta obilica leposlovnih listov nepotrebna in da se zaradi tega moči jako cepijo. Koliko modrejše bi tedaj bilo, ko bi se pisatelji združili. Zato nasvetuje „Vienac“, naj bi se vsi hrvaški in srbski pisatelji združili in izdaljali samo jeden velik ilustriran list, jedno izdajo v cirilici za Srbe, a jedno v latinici za Hrvate. Za ta list bi morala delovati vsa književna središča: Zagreb, Zader, Novi Sad in Beli Grad. Poleg tega bi še lahko izhajali mesečniki. Misel je dobra, a še boljše bi bilo, da se izvede. Toda ne vemo, ali so vsi pisatelji prepričani o ti književni potrebi. Vsekakor je želeli, da se te misli poprimejo vsi glavni pisatelji in da jo pospešujejo. Zdanji leposlovnih listi srbski in hrvaški res ne cveto, ker ne morejo: „Vuk“ je na pr. moral zaspiti, ker ni imel naročnikov in sotrudnikov: isto zlo bode ubilo tudi druge. In končno bodo vendar izprevideli vsi pisatelji, da se je treba združiti in da je samo v združenji moči ustvariti večji, izvrsten in stalen ilustriran list.

„Skladbe“ složio Fr. S. Vilhar. Knjiga II. Lastništvo skladateljevo. Tisek Albrechta v Zagrebu. 1885. 4°. Str. 65. Cena: 1 gld. 60 kr. Oceno priobčimo posebe.

„Marjanska vila“ ili sbirka narodnih pjesama, sakupljenih u Spljetu po Dujmu Srećku Karamanu. U Spljetu 1885. Mala 8°. Str. 270. Cena 1 gld.

„Nikola Šubić Zrinjski.“ Glasbena tragedija u 3 čina. s slika. Napisao Hugo Badalić. Glasbotvorio Ivan pl. Zujc. Drugo izdanje. U Zagrebu. 1885. 8°. Str. 50. Cena 30 kr.

„Glasnik“ srpskog učenog društva. Knjiga 60. Rasprave i drugi članci. Sa jednim crtačkim prilogom. U Beogradu 1885. U vel. 8-ni, str. 333. i 27. Sadržaje: Spoljšni odnošaji Srbije. II. Srbija i krimska vojna (1852—1856.) od Jov. Ristića. — O granicama znanja od A. Vasiljevića. — Nešto o gornjoj Moravi od Jastrebova. — Novi obrasci za broj kombinacija druge, treće i četvrte klase, pri neograničnom i broju i ponavljanju osnovaka od D. Nešića. — O jednačini hronografa kod opšte primljivog kretanja od Lj. Klerića. — O neposrednom zastupanju grupe NH₂ u aromatičnim aninima halogenama od S. Lozanića. — Nove petrografske vrste od J. Žujovića. — Društvena i međunarodna borba za opstanak od Vlad. Ivanovića. — Engleska, francuska i srpska porota od J. Avakunovića. — Izvodi iz zapisnika.

„Letopis“ matice srpske. Uredjuje A. Hadžić. Knjiga 142. 1885. Sveska druga. U Novom Sadu 1885. U 8-ni, str. 143. Cena 70 novč. — Sadržaje: Gjura Daničić, srpski književnik. Od Gjorgja Magareševića — Kultura i Srpstvo u kulturnoj borbi od J. Miodragovića. — Poreklo Stevana Nemanje i prve godine njegove vlade od Siniše. — Fedra. Tragedija u 5 činova, napisao Rasin. S francuskoga preveo Nik. Gjorić. — Sadašnjost i budućnost elektriciteta od A. M. Matića. — Diploma vlastelinska i rodoslov porodice Stratimirovića-Kulpinskih od prof. A. Sandića. — Poslednji dani. Pesma J. Ilijća. Književnost. — Izvodi iz zapisnika od god. 1884.

„Hrvatsko pitanje i državopravna nagoda“, skopljena medju kraljevinom Ugarskom i kraljevinami Dalmacijom, Hrvatskom i Slavonijom sa njezinimi povredami, dalje usporedjenje autonomije hrvatske s autonomijom velike kneževine Finske. U Beču nakladom slavjanske knjižare St. Prazaka. U vel. 8-ni, str. 94. Cena?

Fr. Palackemu je zlata Praga o svojem trošku postavila poprsje dne 20. junija v hišo, v kateri je umrl.

Poljake v istočni in zapadni Pruski preganjajo silno Nemci. Ti Nemci, ki se tako radi hvalijo pred Evropo, da so kulturni narod, pokazali so spet, kako so brezvestni zatiralci Slovanov. Naši bralci se še spominjajo, kako surovo je na vprašanje poljskega poslanca odgovoril minister Puttkamer v nemškem državnem zboru. Dejal je namreč, da se Poljaki morajo izgnati iz Pruske, ker se je statistično dokazalo, da se Poljaki bolj množijo, nego Nemci, in da si tako Poljaki, katere bi radi ponemčili Prusi, od dne do dne več tal pridobivajo. V istočni in zapadni Pruski se je že naselilo toliko Poljakov iz Ruske Poljske, da jih je v dotičnem predelu več nego Nemcev. In zato so sklenili Nemci, izgnati jih s silo iz Nemške; pa ne samo zdaj naseljene Poljake, ampak tudi tiste, kateri so se že pred tridesetimi leti naselili na Pruskem in katerih sinovi služijo v nemški vojski. Kolika nepravda! Nemška kultura zahteva, rekel je Puttkamer, da se Poljaki izženo iz Nemške, a meja proti Rusiji se mora tako trdno zapreti, da ne bode mogel več nobeden Poljak čez njo! Za ministrove besede nimamo dovolj ostrih besed, ker so škandalne in barbarske. List „Nordd. Allg. Ztg.“ pa naglašja še posebe, da nemška vlada ne sme zamuditi tega človekoljubnega (!) dela in da se še nadalje ne smejo Poljaki trpeti v Pruski, ker se „ta tuji element“ ne ujema s pruskimi državnimi interesi. Torej na Nemškem, kjer se pravi, da je največja civilizacija, more človek biti preganjan, ker je Slovan.

Rusine: Ploszczanskega, urednika „Slovan“, Markova, urednika „Proloma“ in dr. Dobrzanskega, vrnivše se iz Petrograda od tisočnice Metodove v svojo domovino Avstrijo, klicala je koj policija k sebi in jih izpraševala, po kaj so hodili v Petrograd in kaj so govorili na banketih. Vrli slovanski domoljubi so ji odgovorili, da so bili v Petrogradu kot zasebniki, a ne kot člani kake deputacije. Neki kmet je celo hodil v rusinski narodni obleki po Petrogradu; po njem je policija posebno pozvedavala. Neki dijaki iz Avstrije so poslali adrese v Petrograd, in policija povprašuje po njih imenih, toda do zdaj brezuspešno! — To so lepe reči: bivšega ministra Jovana Ristića je srbski kralj Milan upokojil samo zato, ker je bil v Petrogradu, in ker so baje to zahtevali diplomatski krogi, s katerimi je Srbija prijateljica. Uboga država, da zatiraš največjega si domoljuba! Naša policija pa hoče zvedeti to, kar je kdo govoril na banketu. Zakaj?

Umrli je:

Konstantin Dmitrijevič Kavelin, jeden najznamenitejših delavcev na polji ruskega znanstva in slovstva, umrl je v začetku junija v Petrogradu.

Konstantin Dmitrijevič se je porodil leta 1818. Svoje nauke je končal leta 1843. na moskovskem vseučilišču. Služivši nekaj časa v pravosodnem ministerstvu, postal je potem profesor ruskega zakonodavstva na moskovskem vseučilišču. Od tod je prišel potem za profesorja občanskega prava na petrograško vseučilišče. Leta 1861. je zapustil vseučilišče ter prevzel službo pravnega konzulenta v finančnem ministerstvu; leta 1880. pa je popustil to službo in prevzel profesuro na vojaški pravoslovni akademiji.

Kavelin je bil jeden glavnih sotrudnikov grofa Rostovceva pri velikem delu osvobodjenja kmetov in si je prizadeval ob jednom z Grotom odpraviti odkupno zistemo. Bil je jeden najpriljubljenjših profesorjev.

Konstantin Dmitrijevič je pisal jako mnogo del pravoslovne in modroslovne vsebine. Najpoglavitejši veliki deli njegovi sta: „Kurs graždanskih zakonov“ in „Zadača etiki, učenije o npravstvenosti pri sovremennih uslovijah znanija“ (Naloga etike, učenje o npravstvenosti pri istodobnih okolnostih znanja).

Razne novice.

Henry M. Stanley, znani preiskovalec Afrike, bode skoro izdal knjigo, v kateri popisuje pokrajine okoli Konga in razlaga, kako bi se tam dala osnovati svobodna država. Razni listi poročajo že zdaj o prezanimivi vsebini te knjige; naj torej tudi mi omenimo iz nje, kako barbarstvo še je v predelih okrog reke Konga. Stanley je šest let zasledoval življenje ondotnih prebivalcev, preiskaval zemljo, zasledil nove reke in jezera, osnoval trgovinske postaje in tako velik del zapuščenega sveta pridobil svetovnemu prometu. Kako malo cené tamkajšnji ljudje človeško življenje, o tem nam poroča Stanley jako zanimive podatke iz tamkajšnjih običajev. Na svojem potovanju je namreč zvedel in slišal, da je umrl nekega plemena poglavar, kateremu so za srečni odhod na drugi svet imeli obesiti nekaj sužnjev. Na jednom mestu je našel celo tolpo sužnjev, klečečih z zavezanimi rokami blizu visokega mladega drevesa, kateremu je na vrhu bila privezana vrv. Nekaj ljudi je tako močno vleklo za njo, da se je vrh drevesa pripognil. Potem so pripeljali jednega sužnja, privezali mu vrv za vrat in ga izpustili, tako da je drevo potegnilo in pouzdignilo nesrečnika malo kvišku. Zdajci je pristopil k obešencu krvnik z mečem in pomeril ž njim nekolikokrat, da bi gotovejše zadel v tilnik sužnjikov. Dvakrat je zamahnil, a tretjokrat zasekal in odsekal glavo, s katero je zdaj šibko drevo zamahnilo kvišku in ž njo sem ter tje mahal. Tako so tudi ostale sužnje odpravili s tega sveta. Glave so potlej kuhali, da je meso odpalo ž njih, a čepinje so na to nataknili na kole okoli groba. Trupla pa so odvlekli in vrgli v Kongo, a s krvjo napojeno zemljo so odstrugali in pometali mrtvecu na grob.

Neki Kitajec, ki se je v zakonu jako prevaril, začel je iz dna srca črtiti vse ženstvo in se je zato s svojim sinom preselil na goro tako visoko, da do tje niso mogle male noge kitajskih žen. Tam je odgojeval sina v bogaboječnosti in mržnji do hudičev. Nikoli pa mu ni nič pripovedoval o ženskih, tudi jih deček ni nikdar videl, ker je oče sam z gore hodil po živež v dolino. Ali ko se je samotar postaral in ni imel več toliko moči v sebi, da bi še mogel sam nositi živež, vzel je nekega dne cvetočega mladega moža s seboj, da bi mu pomagal nositi riž. Ko sta zapuščala mesto v dolini, postoji nagloma sin, kažoč očetu tri obraze in kliče: „Oče, kakšna so to bitja?“ Oče odgovori resno: „Obrni se od njih, sin moj, to so hudiči!“ Sin se pokori očetu vemu povelju, ali je vender opazil, kako so ga ta bitja opazovala ispod pahljač. Molče je korakal za očetom v goro. Prišedši na goro, kjer sta domovala, ni mogel ne spati ne jesti ne delati, ampak cele dni je posedaval zamišljen, gledajoč pred se. Tako je hiral, a oče ni mogel nikoli zvedeti, kaj je temu uzrok. Naposled, ko ga je oče nekega dne prijazno vprašal, vskliknil je bolno sin: „Oče, ta največji hudič mi je nekaj naredil!“ Ako je hotel oče, da mu sin ne usahne, moral je mržnjo do ženstva ublažiti, oditi s sinom v dolino in mu dati največjega hudiča za ženo.

Velik literarni plagijat. Belgijsko literarno društvo je razpisalo v minolem letu natečaj za najboljše

leposlovno delo. Nagrada, naznačena v natečaju, iznašala je 500 frankov. V določenem roku so bili predloženi spisi, izmed katerih je bila priznana nagrada romanu nekega Gensa. Po priznanji se mu je izplačala tudi nagrada. V tem času pa je javil jeden mlajših pisateljev belgijskemu društvu, da je nagrajeni roman prosto plagijat. Začelo se je nato preiskavanje, katero je pokazalo, da je nagrajeni roman Gensov od besede do besede preloga romana znamenitega ruskega pisatelja Dostojevskega, za kateri ni znalo društvo. Literarni pirat je poklican na odgovornost.

Kako slabo se godi zaslužnemu pisatelju na stare dni tudi pri Nemcih, potrjuje nam usoda Hoffmanna, pisatelja najlepših otročjih knjig. Dokler je bil zdrav in dokler je delal, pleli so mu vence, pouzdigovali ga do nebes, a danes, ko je bolan in slab — danes je berač! Nedavno je pisal pismo staremu prijatelju na Dunaji, in v tem pismu nam slika res prežalostno svojo usodo. Pravi, da je pomilovanja vreden! Um, oči in roke so mu opešale, zaslužiti si ne more ničesar; v bolnišnico ga nočejo vzeti in on mora s petero dece živeti o podpori 150 frankov, katero dobiva od izdajateljev svojih knjig. Nima ne postelime, zato prosi gospo svojega prijatelja, naj mu pošlje dve rjuhi in četiri prevlake za zglavje.

V nekem dvoboju v Berolinu je bil dijaku nos odsekan do kosti. Ker je daleč odskočil, niso ga mogli koj najti, in njegovi tovarši medicinci, ki so prišli na pomoč ranjencu, zavezali so mu samo rano. Ali na srečo so za nekaj časa našli nos. Zdaj pa niso znali, ali bi ga smeli prišiti ali ne, in so zategadelj ranjenega tovarša poslali na kliniko, da mu ga tam prišijejo. Prof. Bergman mu je res prišil, podrezavši poprej devet arterij, stari nos, ki ga je bolnik nosil tri ure s seboj. Za nekaj dni se je pokazal popolni uspeh te operacije. Nos tega mladiča je tedaj rešen, in mi upamo, da ga ne bode zdaj izgubil tako lahko.

Po leti se začneja zopet nova moda in matere in hčerke imajo mnogo skrbi, kako obleko si naročiti, seveda po najnovejšem kroji, a očetje pa pri tem majajo z glavami zarad troškov. Zato nam bodo matere in očetje slovenski gotovo hvaležni, ako jim damo na ogled najlepši kroj, najlepšo in najcenejšo obleko, katero lahko nosijo doma, na ulici, na sprehajališčih in celo na sijajnem plesiščih. Glavo naj jim lepša čast, obleko nedolžnost in sramožljivost, namesto biserjev naj jih krasi solze človekoljubnosti, namesto demantov ponižnost, vsa druga obleka pa bodi kolikor moči jednostavna. V takih oblekah, matere slovenske, bodo vaše ljubeznjive hčerke tudi najlepše.

Listnica upravnštva:

Čest. g. A. B. v P.: Da bo poplačana Vaša letoletna naročnina, dolgujete še 20 kr.

Spošt. g. Bl. Z. v D. v Bosni: Ne moremo ustreči Vaši želji, ker nam je 7., 8. in 9. številka že popolnoma pošla.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošilajo upravnštvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.